

”EI KAI SE AUTA, KUIN USKOA TULEVAISUUTEEN”

Kahden kulttuurin parit elämänmuutosten keskellä

Minna Taipale

Opinnäytetyö, kevät 2017

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Taipale, Minna. "Ei kai se auta, kuin uskoa tulevaisuuteen". Kahden kulttuurin parit elämänmuutosten keskellä. Kevät 2017. 70 sivua, 1 liite. Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tämä opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Familia ry:n kanssa, joka on monikulttuurisuustyötä tekevä kansalaisjärjestö. Tarkoituksena opinnäytetyössä oli kartoittaa kahden kulttuurin parien kokemuksia parisuhteen haasteista sekä heidän näkemyksiään tarjolla olevista palveluista. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada kerättyä tietoa kahden kulttuurin parien palvelutarpeista, jotta opinnäytetyön yhteistyökumppani voi tulevaisuudessa hyödyntää opinnäytetyön tuloksia palveluidensa kehittämisessä. Opinnäytetyön tutkimus rajattiin koskemaan vain niitä pareja, joissa toinen puolisoista oli saapunut Suomeen turvapaikanhakijana.

Tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista tutkimusta. Aineiston keruu toteutettiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla kasvokkain, puhelimitse tai sähköpostitse. Tutkimukseen osallistui yhteensä seitsemän haastateltavaa eri puolilta Suomea. Yksi haastateltavista oli itse turvapaikanhakija, ja muut haastateltavat olivat parisuhteessa turvapaikanhakijan kanssa. Aineiston analyysi tehtiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Kahden kulttuurin parit kokevat vertaistuen ja läheisiltä saatavan tuen merkityksen suureksi. Haasteiksi kahden kulttuurin parisuhteissa nähdään ensisijaisesti yhteiskunnan asettamat paineet ja negatiiviset asenteet. Kulttuurieroja haastateltavat eivät kokeneet kovin merkittäviksi haasteiksi, vaan niiden koettiin olevan myös parisuhteen voimavaroja. Kulttuuristen erojen nousemista parisuhteen vahvuuksiksi, tukevat yhteisten pelisääntöjen luominen ja avoin keskustelu.

Tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan nähdä, että nämä parit elävät monin tavoin haasteellisessa elämänvaiheessa. Turvapaikkaprosessiin liittyvät haasteet ja pareja ympäröivä negatiivinen asenneilmapiiri vaikuttavat heidän parisuhteeseensa. Turvapaikkaprosessin vaiheella sekä kohdatuilla asenteilla näyttää olevan merkitystä parien kokemuksiin palveluista sekä siihen, kuinka he kokevat yhteiskunnan suhtautuvan heidän parisuhteeseensa. Haastateltavat nostivat esille vertaistuen tärkeyden erityisesti parisuhteen alussa. Vertaistuki toisilta samankaltaisessa suhteessa olevilta koettiin omaa parisuhdetta tukevaksi ja hyvinvointia edistäväksi.

Asiasanat: turvapaikanhakija, kahden kulttuurin pari, kulttuurienvälinen vuorovaikutus, monikulttuurinen palveluohjaus

ABSTRACT

Taipale, Minna. "Ei kai se auta, kuin uskoa tulevaisuuteen". Intercultural couples in the middle of life changes. Spring 2017. 70 p., 1 appendix. Language: Finnish. Diakonia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

This thesis was implemented in collaboration with Familia association, which is the pioneer of intercultural activities in Finland. The purpose of this thesis was to study intercultural couples' experiences about the challenges they are facing in their relationships and services. The aim of the study was that the results could be used to develop Familia associations work. This study was focused on couples where one spouse had come to Finland as an asylum seeker.

This thesis was qualitative and the interview gathering was done by theme interview for seven individuals living in different parts of Finland. One interviewee was an asylum seeker and six other interviewees were in a relationship with an asylum seeker. The interviews were done by face to face, by phone and by email. The interview data was analyzed by data-driven content analysis.

The result of this study is that peer support and support from close ones were very significant for the intercultural couples and their relationships. The challenges that these couples were confronting, came mainly from the society and from the negative atmosphere. The cultural differences are not as important as people often assume. The interviewees told that by open discussions about cultural differences, they had been able to build a stronger relationship.

As a conclusion it can be seen that these couples live a challenging life. The influence of the asylum seeking process has a very big role in their life. Their experiences during the asylum seeking process and the attitudes they face, influences their thoughts about how this society is approving their relationship. From this study we can see, that peer support is very important at coping with all the challenges they are facing in their relationship.

Keywords: asylum seeker, intercultural couple, intercultural interaction, multicultural case management

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TURVAPAIKANHAKIJAT SUOMESSA.....	8
2.1 Turvapaikkaprosessi	9
2.2 Turvapaikanhaku ja riskitekijät	10
2.3 Kotoutumisen kahdensuuntaisuus.....	12
2.4 Akkulturaatio kotoutumisessa	12
3 KULTTUURI JA PARISUHDE	15
3.1 Yhteisöllisen ja yksilökeskeisen kulttuurin erot	15
3.2 Kulttuurienvälinen vuorovaikutus	16
3.3 Kahden kulttuurin parit Suomessa.....	17
3.4 Kaksikulttuurisen parisuhteen eri vaiheet	20
4 MONIKULTTUURINEN PALVELUOHJAUS	22
4.1 Monikulttuurinen perhetyö	24
4.2 Kahden kulttuurin pariin kohtaaminen perhetyössä.....	25
4.3 Kahden kulttuurin pariin palvelut	26
4.4 Familia ry ja Duo-toiminta.....	28
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	30
5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite	30
5.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu	31
5.3 Aineiston analyysi.....	33
5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	34
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	37
6.1 Parisuhteen haasteet	37
6.2 Pariin kohtaamat asenteet.....	41
6.3 Kahden kulttuurin pariin kokemukset palveluista.....	43
6.4 Tuen merkitys parisuhteelle.....	47
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	50
7.1 Elämänmuutosten yhteisvaikutus	50

7.1.1 Kulttuurierot	51
7.1.2 Ennakkoluulojen kohtaaminen	53
7.2 Parien palvelutarpeet	56
8 POHDINTA	59
8.1 Jatkotutkimusehdotukset	59
8.2 Oma ammatillinen kasvu	61
LÄHTEET	63
LIITE: TEEMAHAASTATTELUN RUNKO	69

1 JOHDANTO

Maailman kansainvälistyminen näkyy Suomessa maahanmuuttajien määrän kasvuna. Suomen maahanmuutosta suurin osa on työperäistä tai perhesuhteiden vuoksi tapahtuvaa maahanmuuttoa, mutta viimeisinä vuosina myös turvapaikanhakijoiden määrä on noussut. Suomeen saapui vuonna 2015 ennätysellisen paljon turvapaikanhakijoita, eli 32 476 henkilöä (Maahanmuuttovirasto 2015). Suomeen saapuvista turvapaikanhakijoista osa jää rakentamaan tulevaisuuttaan tänne ja osa heistä muodostaa kahden kulttuurin parisuhteen eri syntymämaata edustavan kanssa. Yleisesti kahden kulttuurin liittojen määrä on viimeisen kymmenen vuoden aikana kasvanut merkittävästi. Tilastokeskuksen mukaan kymmenessä vuodessa kahden kulttuurin liitot ovat lisääntyneet yli 23 000 parilla. Tässä tilastossa näkyvät kaikki kahden kulttuurin parit, joissa puolisoilla on eri syntymämaat. (Tilastokeskus 2016.) Turvapaikanhakijoiden ja eri syntymämaata edustavien parisuhteiden voidaan olettaa lisääntyvän tulevaisuudessa (Monto 2016).

Opinnäytetyössä yhteistyötahona toimii Familia ry, joka on monikulttuurisuustyöhön keskittyvä kansalaisjärjestö. Järjestö toimii kahden kulttuurin perheiden asiantuntijatahona ja tuottaa heille erilaisia palveluita. (Familia ry 2016b.) Familia ry käyttää toiminnassaan nimitystä kahden kulttuurin pari kuvaamaan sellaisia pareja, joissa puoliset ovat syntyneet eri maissa (Kinnunen 2013). Käytän opinnäytetyössä tutkimukseni kohderyhmän pareista nimitystä kahden kulttuurin pari.

Tässä opinnäytetyössä tarkoituksena on kartoittaa kahden kulttuurin parien kokemuksia parisuhteen haasteista sekä heidän näkemyksiään tarjolla olevista palveluista. Opinnäytetyön tavoitteena on saada kerättyä tietoa palvelutarpeista kahden kulttuurin parien näkökulmasta, jotta yhteistyökumppani Familia ry voi hyödyntää tuloksia omien palveluidensa kehittämisessä. Opinnäytetyön kohderyhmä on rajattu koskemaan sellaisia kahden kulttuurin pareja, joissa toinen puolisoista on taustaltaan turvapaikanhakija. Opinnäytetyön aiheen valintaan on vai-

kuttanut sen ajankohtaisuus, yhteistyötahon tarve tutkimukselle ja kiinnostuneisuuteni aiheesta sekä omakohtainen kokemukseni kaksikulttuurisesta parisuhteesta.

Suomen palvelujärjestelmässä ei huomioida kahden kulttuurin parien erityispiirteitä vielä juurikaan. Heidän erityistarpeensa poikkeavat niin syntysuomalaisten kuin maahanmuuttajaparien palvelutarpeista. Tutkimusta koskien kaksikulttuurisia pareja on Suomessa tehty vielä varsin vähän. Muutamia kaksikulttuurisiin pariin keskittyviä tutkimuksia on olemassa ja niitä hyödynnän opinnäytetyöni teoriassa sekä tulosten tarkastelussa. Opinnäytetyön taustamateriaalina hyödynnän Familia ry:ssä harjoittelun aikana ohjaamani nettivertaisryhmän osallistujien näkökulmia. Vertaisryhmän osallistujat ovat tietoisia, että vertaisryhmästä saatua tietoa käytetään opinnäytetyön taustamateriaalina.

2 TURVAPAIKANHAKIJAT SUOMESSA

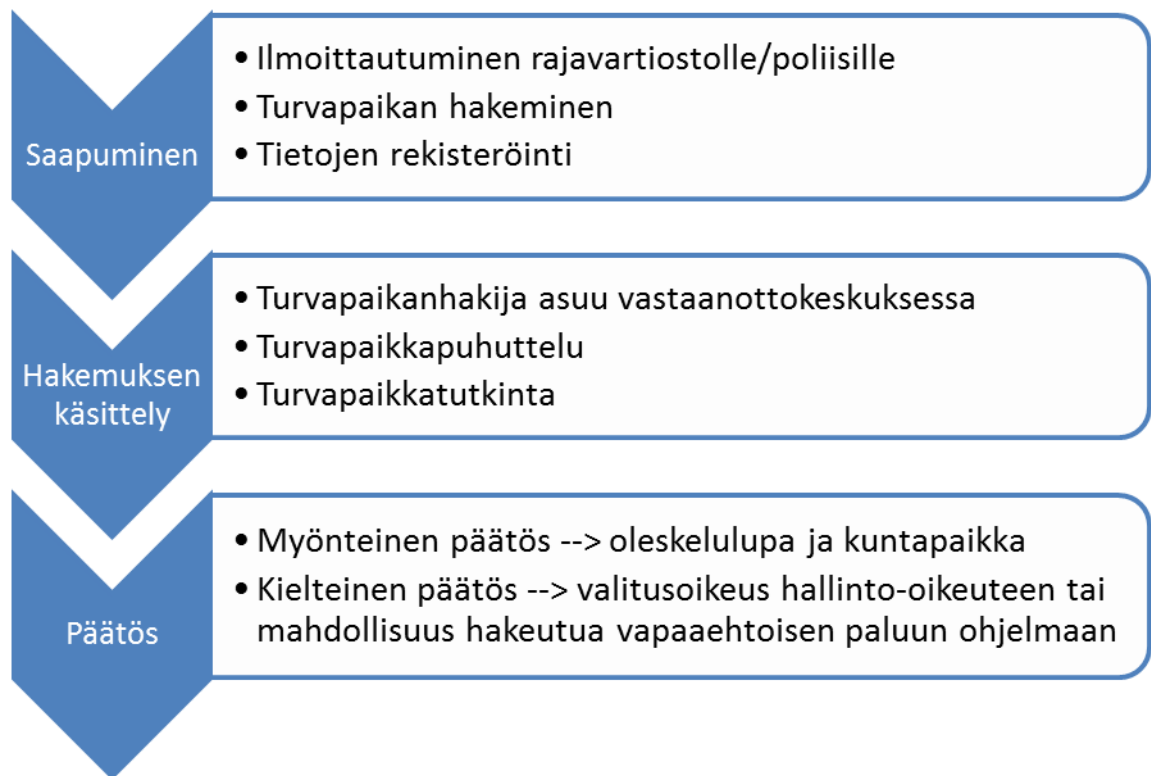
Opinnäytetyöni kohderyhmän pareilla turvapaikkaprosessi on keskeinen parisuhteeseen vaikuttava tekijä. Ulkomaalaislain (2004/301) mukaan turvapaikanhakija on henkilö, joka hakee turvaa vieraasta valtiosta. Turvapaikan eli pakolaisaseman saa henkilö, joka oleskelee syntymämaansa tai pysyvän asuinmaansa ulkopuolella koska hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa siellä vainotuksi joko alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Turvapaikan voi saada myös toissijaisen syyn perusteella, jos henkilöä uhkaa kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan kuolemanrangaistus, teloitus, kidutus tai jokin muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu tai rangaistus. Toissijainen turvapaikka voidaan myöntää, mikäli henkilö ei voi palata kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa joutumatta vakavaan vaaraan. Ulkomaalaislakiin 16.5.2016 tehdyssä muutoksessa poistettiin laista kokonaan humanitaarisin syin myönnettävä oleskelulupa. Humanitaarisin syyn perusteella oli oleskeluluvan voinut saada aiemmin mikäli edellytykset turvapaikkaan pakolaisstatuksella tai toissijaisella suojelulla eivät täytyneet.

Vuonna 2015 Suomeen saapui ennätysmäärä turvapaikanhakijoita. Maahanmuuttoviraston tilastojen mukaisesti turvapaikkaa Suomesta tuli hakemaan 32 476 henkilöä kun vuonna 2014 hakijoita oli ollut ainoastaan 3651 henkilöä. Turvapaikkapäätökset ovat lyhyessä ajassa moninkertaistuneet myös Suomessa. Vuoden 2015 aikana tehtiin 7466 turvapaikkapäätöstä, joista 1628 oli myönteisiä. (Maahanmuuttovirasto 2015.) Vuonna 2016 turvapaikkahakemuksia kirjattiin 5657 kappaletta ja päätöksiä tehtiin yhteensä 28 208. Näistä myönteisiä oli 7734 kappaletta. (Maahanmuuttovirasto i.a.) Vuoden 2016 lisääntyneeseen turvapaikkapäätösten määrään vaikutti edellisen vuoden suuri turvapaikanhakijamäärä. Vuoden 2015 hakemukset käsiteltiin ja niistä annettiin päätöksiä vuoden 2016 aikana.

2.1 Turvapaikkaprosessi

Turvapaikkaa voi hakea Suomesta vain Suomen valtion alueella. Turvapaikkaprosessi alkaa, kun henkilö Suomeen saapuessaan tekee turvapaikkahakemuksen kansainvälisen suojelun tarpeen perusteella. (Maahanmuuttovirasto 2016.)

KUVIO 1. Turvapaikkaprosessin eteneminen (Maahanmuuttovirasto 2016)

Turvapaikanhakijan saapuessa Suomeen tulee hänen ilmoittautua poliisille tai rajatarkastusviranomaiselle hakeakseen turvapaikkaa. Turvapaikkahakemus etenee sen jälkeen Maahanmuuttoviraston käsittelyjonoon. Turvapaikanhakija asuu turvapaikkaprosessin aikana vastaanottokeskuksessa, jossa hän odottaa kutsua turvapaikkapuhutteluun. Turvapaikkapuhuttelussa selvitetään syyt turvapaikan hakemiselle ja varmistetaan, että hakijan kertomus pitää paikkaansa. Turvapaikkapuhuttelun jälkeen Maahanmuuttoviraston virkailijat selvittävät, onko hakijalla oikeus saada kansainvälistä suojelua tai oleskelulupa toissijaisen syyn perusteella. Selvityksen jälkeen asiassa annetaan päätös. Turvapaikkapäätöksen ollessa kielteinen hänet käännytetään Suomesta. Tämän jälkeen henkilöllä on mahdollisuus, joko valittaa päätöksestä hallinto-oikeuteen tai valita vapaaehtoinen paluu kotimaahan. (Maahanmuuttovirasto 2016.) Mikäli hallinto-oikeus ei

muuta aiempaa kielteistä päätöstä, jää käännytys voimaan. Tässä tapauksessa turvapaikanhakija voi vielä anoa valituslupaa korkeimmasta oikeudesta. Mikäli valituslupa myönnetään, voi henkilö vielä valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä. Viimeisenä mahdollisuutena on valitus Euroopan ihmisoikeusistuimeen. Tämä valitusprosessi ei kuitenkaan keskeytä käännyttämistä, vaan on mahdollista, että henkilö käännyttään maahan, josta hän on paennut. (Siirto & Laihia 2016, 123–125.) Turvapaikanhakijoita, jotka saavat negatiivisen päätöksen ja jäävät maahan ilman voimassaolevaa oleskelulupaa kutsutaan paperittomiksi. He joutuvat elämään yhteiskunnan väliinpuotajina ilman oikeutta terveydenhuoltoon tai sosiaali-palveluihin. Nämä paperittomat henkilöt ovat erittäin haavoittuvassa asemassa, koska joutuvat elämään ”piilossa” ja heillä ei ole oikeutta lailliseen työntekoon. (Tuomola 2016, 151–152.)

Turvapaikanhakijan saadessa myönteisen päätöksen hakemukseensa, myönnetään hänelle oleskelulupa. Tämän jälkeen kartoitetaan toive muuttokunnaksi ja hänelle osoitetaan kotikunta tai kuntapaikka. Muuton jälkeen henkilön kotouttamisesta vastaa kunta, johon hän on muuttanut. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016a.) Kotoutumislain (1386/2010) perusteella on maahanmuuttajalle tarjottava asianmukaista ohjausta ja neuvontaa sekä järjestettävä alkukartoitus, laadittava kotoutumissuunnitelma ja järjestettävä sen mukaista kotoutumiskoulutusta. Kotoutumislainsäädännössä määritellään, että nämä kotoutumistoimenpiteet on tehtävä aina maahanmuuttajalle, joka on työtön työnhakija tai toimeentulotuen saaja. Muille maahanmuuttajille kotoutumista tukevia toimenpiteitä järjestetään, mikäli se on heidän etujensa mukaista. Maahanmuuttaja voi myös itse pyytää kotoutumisen alkukartoituksen tekemistä.

2.2 Turvapaikanhaku ja riskitekijät

Turvapaikanhakuun liittyy erilaisia elämäkokemuksia ja muutoksia, jotka vaikuttavat ihmiseen monin tavoin. Traumaattiset kokemukset voivat vaikuttaa henkilön fyysiseen terveyteen ja aiheuttaa mielenterveydelle riskejä. Mielenterveyteen vaikuttavat tekijät jaetaan riskitekijöihin ja suojaaviin tekijöihin. Riskitekijät nostavat

psykkisten ongelmien mahdollisuutta ja pakolaisuuteen liittyy usein eri riskitekijöiden yhteisvaikutus. Nämä riskitekijät jaetaan turvapaikanhakijoilla kolmeen vaiheeseen: kotimaassa ennen pakomatkaa tapahtuneet asiat, pakomatkan aikana koetut traumaattiset kokemukset ja vastaanotomaassa koetut tapahtumat. (Suomen Mielenterveysseura i.a, 3.) Traumaattiset kokemukset ovat yleisiä turvapaikanhakijoilla ja tämä aiheuttaa turvattomuuden tunnetta sekä voi vaikeuttaa sopeutumista uuteen maahan ja yhteiskuntaan. Usein entisen ja uuden elämän soveltaminen on haasteellista. (Schubert 2013, 68.)

Uuteen maahan muuttaminen on usein kriisi ihmiselle. Tämän lisäksi turvapaikanhakijalla on epätietoisuus tulevaisuudesta sekä huoli sukulaistensa vuoksi. Tutkimuksissa on todettu, että turvapaikanhakijoilla on enemmän mielenterveyteen liittyviä ongelmia kuin muilla maahanmuuttajilla tai syntysuomalaisilla. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen teettämässä MAAMU-tutkimuksessa tuli esille kurditaustaisten maahanmuuttajien keskimääräistä yleisemmät psyykkiset oireilut, joiden taustalta löytyy traumakokemuksia entisestä kotimaastaan. Kannattaa huomioida, että nämä oireilut jatkuvat usein pitkään vielä uudessa maassa ja ympäristössä. (Castaneda ym. 2012, 149.) Erityisen haasteellisessa asemassa ovat ne turvapaikanhakijat, jotka ovat jääneet maahan ilman oleskelulupaa. Heillä on monia mielenterveyttä kuormittavia tekijöitä elämässään. Kotimaan ja pakomatkan traumojen lisäksi heillä ei ole mahdollisuutta Suomeen sopeutumiseen yhdenvertaisesti muiden kanssa. Nämä haasteet aiheuttavat usein psyykkisiä oireiluja sekä altistavat eri riippuvuuksien kehittymiselle. (Tuomola 2016, 151–152.)

Stressin näkyminen on kuitenkin yksilöllistä ja kaikki turvapaikanhakijat eivät koe stressiä samoin uuteen maahan sopeutumisessa. Voidakseen tukea turvapaikanhakijaa uuteen tilanteeseen sopeutumisessa, tulee tunnistaa heidän elämässään olevien riskitekijöiden lisäksi, myös mielenterveyttä suojaavia tekijöitä. Suojaaviin tekijöihin kuuluu henkilön omat kyvyt käsitellä traumoja ja stressiä, ongelmanratkaisutaidot, arjen sujuminen, sosiaaliset kontaktit, yhteisön tuki ja toivo tulevasta. Vahvistamalla näitä tekijöitä tuemme turvapaikanhakijan sopeutumista ja selviytymistä stressistä. (Suomen Mielenterveysseura i.a, 4.)

2.3 Kotoutumisen kahdensuuntaisuus

Kotoutumisella tarkoitetaan tapahtumaketjua, jossa maahanmuuttaja omaksuu uuden maan tapoja ja tietoa yhteiskunnan toiminnoista. Kotoutumisprosessissa hän luo uusia sosiaalisia verkostoja, joiden avulla osallisuus yhteiskunnan toiminnoissa laajenee. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013, 7.) Laki kotoutumisen edistämisestä (2010/1386) määrittelee kotouttamisen olevan kotoutumisen edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen palveluiden avulla. Onnistuneeseen kotoutumiseen tarvitaan sekä maahanmuuttajan omaa aktiivisuutta, että ympäröivän yhteiskunnan vastaanottavuutta ja tukea kotoutumisen eri vaiheissa.

Kotoutuminen on kahdensuuntainen prosessi, jossa yksilön kotoutuminen tapahtuu vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Kahdensuuntaisessa kotoutumisessa myös yhteiskunta muuttuu väestön monimuotoistuesssa. Kotoutumisessa on vuorovaikutuksella suuri rooli ja molempien osapuolten on pyrittävä ymmärtämään toisen osapuolen näkökantoja. Kotoutumisen kahdensuuntaisuus näkyy niin viranomaisten järjestämissä palveluissa kuin myös maahanmuuttajien ja muun väestön kohtaamisissa eri arjen tilanteissa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016b.) Kahdensuuntaisessa kotoutumisessa on tärkeää huomioida sosiaalisten kontaktien ja turvaverkostojen rooli, sillä maahanmuuttaja joutuu yleensä muodostamaan sosiaaliset verkostonsa uudelleen. Kontaktit ja vuorovaikutus maahanmuuttajien ja syntysuomalaisien välillä muokkaa ihmisten asenteita ja tukee maahanmuuttajien integroitumista Suomeen. (Kerkkänen & Saastamoinen 2013, 53–55, 64.)

2.4 Akkulturaatio kotoutumisessa

Kahdensuuntaisessa kotoutumisessa nousee esille akkulturaatioasenteiden merkitys. Akkulturaatio tarkoittaa yksilön tai ryhmän läpikäymää kaksisuuntaista prosessia, jonka vaikutuksesta yhteisön kulttuurisissa arvoissa, uskomuksissa ja asenteissa tapahtuu muutoksia. Akkulturaatiota voidaan havainnollistaa muun muassa yleisesti tunnetun John W. Berryn kehittämän akkulturaatiomallin avulla,

jossa kuvataan, kuinka eri akkulturaatiostrategiat muokkautuvat kulttuurisissa kohtaamisissa. (Korhonen 2013b, 36–37.)

Berryn (2006a, 35) yksikerroksinen akkulturaatiomalli kuvaa maahanmuuttajan sopeutumista ympäröivään yhteiskuntaan. Tätä yksikerroksista akkulturaatiomallia on kritisoitu sen keskittymisestä vain maahanmuuttajan omaan sopeutumiseen. Berryn kaksikerroksinen akkulturaatiomalli sen sijaan kuvaa kaksisuuntaista sopeutumista, jossa sekä maahanmuuttaja että vastaanottava yhteiskunta muuttuvat vuorovaikutuksen tuloksena. Hyödynnän opinnäytetyössäni Berryn kaksikerroksista akkulturaatiomallia. Tässä mallissa akkulturaatiostrategioita on neljä ja akkulturaatiossa on olemassa kaksi kerrosta, riippuen siitä katsotaanko asiaa etniskulttuurisen vähemmistöryhmän vai valtakulttuurin näkökulmasta. (Korhonen 2013b, 36–38.) Kaksikerroksisen akkulturaatiomallin etuna näen, että se mahdollistaa akkulturaatioprosessin katsomisen useasta eri näkökulmasta. Jaan sitä kritisoineiden ajatukset siitä, että yksikerroksinen malli tuo esille suppean näkemyksen, jonka mukaan sopeutuminen on ainoastaan maahanmuuttajan tehtävä.

Berryn (2006a, 33–36) kaksikerroksisen mallin mukaan **integraatiolla** tarkoitetaan maahanmuuttajan halua ylläpitää suhteita valtaväestön kanssa, kuitenkin säilyttäen oman kulttuurinsa arvoja ja perinteitä. Valtakulttuurin vastaava strategia on **monikulttuurisuus**, jossa kulttuurinen moniarvoisuus on hyväksyttyä ja arvostettua. Integraatiota ei voi tapahtua ilman monikulttuurisuuden hyväksyvää asennoitumista eri kulttuureihin. **Assimilaatio** tarkoittaa kulttuurivähemmistön sopeutumista valtaväestön kulttuuriin siten, että heidän oma kulttuurinen taustansa häviää. Valtakulttuurin näkökulmasta assimilaatio näyttäytyy eräänlaisena **sulatusuunina**, jossa korostetaan vähemmistöjen sulautumista valtakulttuuriin.

Separatio on puolestaan vähemmistökulttuurin erottautumista valtakulttuurista ja omiin etnisiin ryhmiin vetäytymistä. Valtakulttuurin painottaessa erottautumista strategiasta tulee **segregaatiota**, jossa kulttuurivähemmistö eristetään valtakulttuurista. Neljäs strategioista on **marginalisaatio**, joka tarkoittaa maahanmuuttajan eristäytymistä niin omista etnisistä juurista, kuin myös valtakulttuurista. Mikäli valtakulttuurissa painotetaan eristäytymistä ja vähemmistökulttuurien eristämistä

muuttuu marginalisaatio **syrajäytymiseksi**. Yhteiskunnassa vallitsevat asenteet vaikuttavat eri ryhmien sopeutumiseen ja ryhmien välisten suhteiden kehittymiseen. Vähemmistökulttuurin integraatio onnistuu, mikäli yhteiskunnassa vallitsee avoin ja moniarvoisuuden hyväksyvä ilmapiiri. (Berry 2006a, 33–36; Korhonen 2013b, 36–39.)

Mikäli maahanmuuttaja kokee syrjintää ja poissulkemista valtakulttuurin toimesta, lisää tämä tutkimusten mukaan hänen alttiuttaan kokea akkulturaatiostressiä ja vaikeuttaa sopeutumista uuteen yhteiskuntaan. (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Vesala 2002, 138–139.) Berryn (2006b, 43) mukaan akkulturaatiostressi tarkoittaa henkilön tapaa vastata elämänmuutoksiin, jotka liittyvät kulttuuriin kohtaamisiin. Akkulturaatiostressi linkittyy haasteellisiin kokemuksiin, kuten uuteen yhteiskuntaan ja sen tapoihin sopeutumiseen sekä pelkoon oman kulttuuritaustan kadottamisesta. Opinnäytetyöni kahden kulttuurin pareilla voidaan nähdä olevan yllä mainittuja akkulturaatiostressille altistavia tekijöitä, joiden yhteisvaikutus voi hankaloittaa toisen puolison kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

3 KULTTUURI JA PARISUHDE

Kulttuurin käsite on monimerkityksellinen, mutta sen ymmärretään yleisesti tarkoittavan yhteisössä vallitsevia arvoja, uskomuksia, tapoja ja tottumuksia. Nykyisin kulttuurin käsite on laajenemassa ja henkilö voi olla useamman kulttuurin jäsenenä samanaikaisesti. Yhteiskunta muuttuu eri kulttuurien vaikutuksesta ja samalla yksilön ajattelutapa muotoutuu moninaisuutta ja monikulttuurisuutta arvostavaksi. (Korhonen 2013, 34–35.) Monikulttuurisuuden nähdään olevan väestön kulttuurista ja etnistä monimuotoisuutta, jossa erilaisille tavoille, uskomuksille ja arvoille annetaan tilaa (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013, 7). Monikulttuurisuuden rinnalla käytetään termiä kaksikulttuurisuus. Kaksikulttuurisuudella tarkoitetaan kulttuuritaustaa, jossa kaksi eri kulttuuria ovat taustavaikuttajina. Kaksikulttuurisuus poikkeaa merkitykseltään monikulttuurisuudesta siten, että monikulttuurisuuden ollessa yleisluontoisempaa, koskettaa kaksikulttuurisuus niitä henkilöitä, jotka elävät kahden kulttuurin vaikutuksen piirissä. (Kinnunen 2013.)

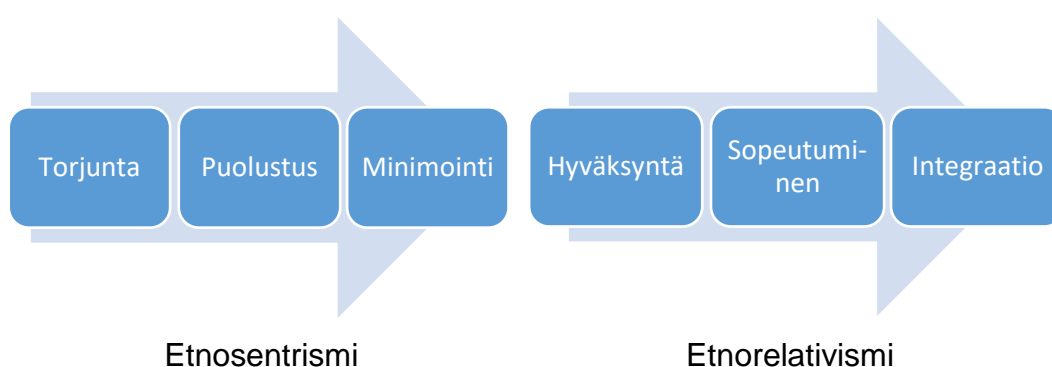
3.1 Yhteisöllisen ja yksilökeskeisen kulttuurin erot

Kahden kulttuurin parisuhteissa näkyy usein erilaisten kulttuuristen mallien vaikutus. Kulttuurit ryhmitellään kollektiivisiin eli yhteisöllisiin ja individualistisiin eli yksilökeskeisiin kulttuureihin. Länsimaisille kulttuureille on tyypillistä yksilökeskeisyys, kun taas aasialaisille, afrikkalaisille ja eteläamerikkalaisille kulttuureille on ominaista yhteisöllisten arvojen vaaliminen. (Puukari & Korhonen 2013, 13.) Yhteisöllisissä kulttuureissa yhteisön jäsenyyden merkitys on suuri ja perhekäsitys on laajempi kuin yksilöllisissä kulttuureissa. Yksilöllisissä kulttuureissa ihminen on ensisijaisesti yksilö ja vasta sen jälkeen muiden yhteisöjen jäsen. Yksilön mielipiteet, toiveet ja tarpeet ohittavat yhteisön edun ja jokainen yksilö päättää itsenäisesti asioistaan. (Räty 2002, 58–59.) Yhteisöllisten ja yksilöllisten kulttuurien erot näyttäytyvät selkeimmin erilaisissa viestintätilanteissa. Yhteisöllisissä kulttuureissa ei-kielellinen viestintä on suuremmassa merkityksessä kuin yksilöllisissä kulttuureissa. Yhteisöllisessä kulttuurissa viestinnässä painottuvat muun muassa ilmeet, eleet, olemus, tunnelma ja konteksti. Yksilökeskeisen kulttuurin

edustaja taas toimii viestinnässä suorasukaisesti ilman kiertelyitä ja ei-kielellisillä viesteillä ei ole niin suurta merkitystä vuorovaikutuksessa. (Korhonen 2013, 59–62.)

3.2 Kulttuurienvälinen vuorovaikutus

Kahden kulttuurin parit tarvitsevat ymmärrystä eri kulttuuristen tapojen ja näkemysten yhteensovittamiseksi parisuhteessaan. Eri kulttuuritaustaisten henkilöiden vuorovaikutuksessa nousee avainasemaan kulttuurienvälinen ymmärrys, jonka nähdään tarkoittavan aitoa eri kulttuurien dialogia. Jotta voidaan puhua kulttuurienvälisestä ymmärryksestä, tulee kyetä tarkastelemaan ja kehittämään omaa kulttuurista herkkyyttään. Kulttuurien välisellä herkkyydellä tarkoitetaan kulttuurista osaamista, jossa henkilö kykenee tunnistamaan omia käsityksiään, arvojaan ja toimintaansa sekä osaa suhteuttaa niiden merkityksen oman toimintansa taustalla. (Korhonen 2013, 64.) Kulttuurisen herkkyyden kehittymisestä on Milton J. Bennett (2004, 152–157) muodostanut teorian, jonka mukaan kulttuurinen herkkyys kehittyy askeleittain omakulttuurikeskeisyydestä kohti muiden kulttuurien hyväksyntää ja arvostamista. Bennett näki, että kulttuurisen herkkyyden muodostumisessa on kuusi eri vaihetta, jotka perustuvat henkilön suhtautumiseen kulttuuriin eroavaisuuksiin.

KUVIO 2. Kulttuurisen herkkyyden kehittymisen askeleet (Bennett 2004; Korhonen 2013a)

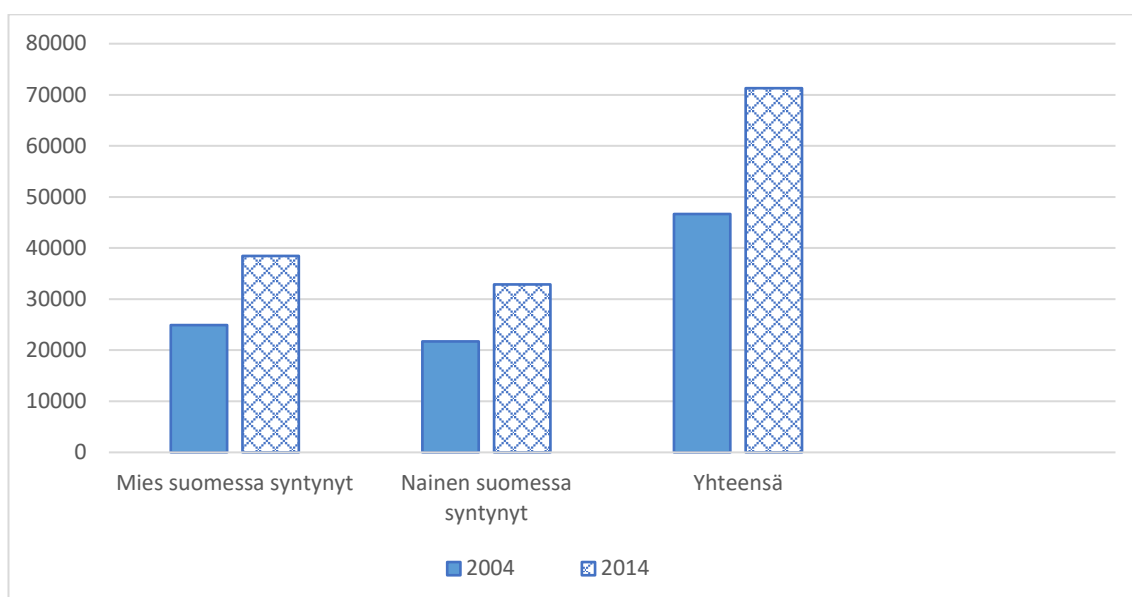
Bennetin mukaan ensimmäiset kulttuurisen herkkyyden kehittymisen vaiheet kuuluvat **etnosentrismiin** eli omakulttuurikeskeisyyteen. Torjunnan vaiheessa

oma kulttuuri koetaan ainoaksi oikeaksi ja muiden kulttuurien kohtaamista vältellään. Puolustusvaiheessa omakulttuurikeskeisyys lieventyy, mutta ajatteluun toisista kulttuureista sisältyy vielä paljon stereotypioita. Minimoinnin vaiheessa kulttuuriset erot liitetään pinnallisiin asioihin ja yleisesti ihmisten ajatellaan olevan samanlaisia. Kolme seuraavaa kulttuurisen herkkyyden kehittymisen vaihetta kuuluvat **etnorelativismiin**, jossa omaa kulttuuria peilataan toisiin kulttuureihin. Hyväksynnän vaiheessa kulttuuriset eroavaisuudet huomioidaan ja oman kulttuurin merkitys tiedostetaan. Sopeutumisen vaiheessa henkilö kykenee hyödyntämään tietoa omasta ja toisen kulttuurista pyrkimyksenä uudistunut ajattelutapa kulttuurista. Integraation vaiheessa henkilön kulttuurinen ymmärrys laajenee ja tuo mukanaan monikulttuurisen identiteetin ja katsantokannan kulttuureihin. Kulttuurienvälisen osaamisen kehittymistä voidaan kuvata uusien tapojen ja näkökulmien omaksumisena sekä oman kulttuurin merkityksen tiedostamisena. (Bennett 2004, 152–157; Korhonen 2013a, 64–65.) Kahden kulttuurin pareilla kulttuurinen herkkyyden ja ymmärryksen ovat avainasemassa parisuhteen jatkoa ajatellen. Heidän on kyettävä kohtaamaan parisuhteessa erilaisia kulttuurisia tapoja, ajatuksia sekä arvoja. Omaamalla kulttuurista ymmärrystä puolisoit kykenevät arvostamaan keskusteluun ja sopimaan yhteisistä pelisäännöistä parisuhteessa.

3.3 Kahden kulttuurin parit Suomessa

Pareista, joissa puolisoit ovat eri kulttuuritaustoista, käytetään sekä Suomessa että kansainvälisesti useita eri termejä. Suomessa näitä pareja kuvaamaan on käytetty esimerkiksi termejä monikulttuurinen pari, kansainvälinen pari ja ylirajainen pari. Termi **kahden kulttuurin pari** on yleistymässä Suomessa ja tätä nimitystä käyttää yhteistyökumppanini Familia ry, joka määrittelee kahden kulttuurin pariksi sellaisen parin, jonka puolisoit ovat syntyneet eri maissa. Kahden kulttuurin pareja yhdistää se, että ainakin toinen puolisoista on maahanmuuttaja. Kahden kulttuurin pareista käytetään myös nimitystä monikulttuurinen pari. Termi monikulttuurinen pari on yleisluontoisempi ja sillä voidaan viitata monenlaisiin monikulttuurisiin pariskuntiin. Kahden kulttuurin liitot ovat yleistyneet Suomessa viimeisimmän kymmenen vuoden ajan ja tulevaisuudessa niiden uskotaan lisääntyvän edelleen. (Duo, kahden kulttuurin perheille 2016.)

KAAVIO 1. Kahden kulttuurin liittojen lisääntyminen (Tilastokeskus 2016)

Tilastojen mukaan kahden kulttuurin liitot ovat kymmenenä viimeisenä vuotena lisääntyneet yli 23 000 parilla. Vuonna 2004 kahden kulttuurin liittoja oli 46 651 ja vuonna 2014 niiden määrä oli jo 71 316 liittoa. Nämä tilastot on saatu tarkastele-malla suomalaisten miesten ja naisten puolisoitten syntymämaita. Suomalaiset miehet muodostavat hieman suomalaisia naisia enemmän liittoja ulkomaan kansalaisten kanssa. (Tilastokeskus 2016.) Liittojen määrä jatkaa yhä kasvuaan, sillä vuoden 2015 aikana oli uusia kahden kulttuurin liittoja muodostettu 2075 kappaletta (Tilastokeskus i.a.).

Tutkimusta kahden kulttuurin pareista on Suomessa tehty vielä suhteellisen vähän. Usein tutkimuksessa ja myös mediassa kahden kulttuurin parit ja perheet niputetaan yhteen monikulttuuristen pariin ja perheiden kanssa. Väestöliiton vuonna 2012 julkaisemassa Perhebarometrissä tutkimuskohteena olivat kahden kulttuurin liittojen parisuhdetyytyväisyys ja vanhemmuus liitossa. Kyseinen tutkimus oli Suomessa ensimmäisiä laajempia kahden kulttuurin liittoihin keskittyviä tutkimuksia. Väestöliitto määritteli tutkimuksessaan kahden kulttuurin pareiksi sellaiset parit, joissa toisen puolison äidinkieli oli joko suomi tai ruotsi ja toisen puolison äidinkieli oli jokin muu kieli. (Lainiala & Säävälä 2012, 27.)

Siirtolaisinstituutin teettämässä Puolisona maahanmuuttaja -tutkimuksessa tutkittiin monikulttuurisia liittoja ja heidän viihtymistään Suomessa. Siirtolaisinstituutin tutkimuksessa termillä monikulttuurinen liitto tarkoitetaan paria, jossa toinen puolisoista on ulkomaalaistaustainen ja toinen Suomessa syntynyt Suomen kansalainen. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat parit, joissa maahanmuuttajataustainen puoliso oli saapunut Suomeen avo- tai avioliiton, työpaikan tai opiskelun vuoksi. (Sjöblom-Immala 2015 9, 19.) Jaana Anglé (2014, 15,17) on tutkinut väitöskirjassaan monikulttuurisia parisuhteita, joissa Suomen kansalainen ja ulkomaalainen ovat pitkäkestoisessa parisuhteessa. Hän halusi tutkimuksellaan selvittää mitkä seikat vaikuttavat monikulttuurisen parisuhteen kestävyYTEEN ja millaisia haasteita parit kohtaavat.

Nämä aiemmat tutkimukset tuovat esille kahden kulttuurin liittojen erityispiirteitä sekä sen, että vaikka parisuhteissa on eri kulttuureja, ei niitä nähdä pelkästään parisuhteen haasteina. Parisuhteeseen vaikuttavat myös muut tekijät ja muun muassa Anglèn (2014, 145) tulosten mukaan merkittävänä tekijänä parisuhteen kestävyTYDESSÄ on elämäNHALLINTA ja stressinsietokyky. Parit, joilla on paljon erilaisia stressitekijöitä elämässään reagoivat parisuhteessaan negatiivisesti eteen tuleviin ongelmiin. Perhebarometrin johtopäätöksenä oli, että kahden kulttuurin liitoissa elävät ovat yhtä tyytyväisiä liittoihinsa kuin muut suomalaisparit keskimäärin ovat. Perhebarometrissä onnistuneen liiton edellytyksenä näkyi kotoutumisen edistyminen ja sopeutuminen yhteiskuntaan. (Lainiala & Säävälä 2012, 119.)

Voidaan huomata, että kahden kulttuurin parisuhteissa on monia erilaisia ulottuvuuksia, jotka vaikuttavat parisuhteeseen. Osittain nämä ovat parin sisäisiä haasteita ja edellyttävät heiltä avointa vuorovaikutusta keskenään. Aiempien tutkimusten valossa näyttää siltä, että kahden kulttuurin parisuhteissa ulkopuolelta tulevat paineet luovat haasteita parisuhteeseen. Tässä on kuitenkin huomioitava parien erilaiset taustat ja lähtökohdat. Mikäli parilla on paljon erilaisia viranomaiskontakteja esimerkiksi oleskelulupaan liittyen, tuo se oman haasteensa parisuhteeseen. (Anglé 2014, 104–106; Lainiala & Säävälä 2012, 110–112.)

3.4 Kaksikulttuurisen parisuhteen eri vaiheet

Kahden kulttuurin parisuhteiden eri vaiheissa vaikuttavat laajemmin erilaiset kulttuuriset käytännöt ja tavat toimia kuin samaa kulttuuritaustaa edustavien parisuhteissa. Kulttuurierot voivat näyttäytyä voimakkaana joko parisuhteen alkaessa tai myöhemmässä vaiheessa. Puolisoiden on kyettävä käymään keskusteluja eroavaisuuksista ja niiden vaikutuksesta suhteeseen sekä osattava tehdä kompromisseja kulttuurierojen sovittamiseksi yhteen. (Anglé 2014, 43–45.)

Kaksikulttuurisen parisuhteen alkuvaiheeseen kuuluu rakastumisen vaihe, joka jatkuu suhteen edetessä. Kahden kulttuurin parisuhteissa rakastumisen vaiheessa tutustutaan puolison kulttuuritaustaan ja sen mukanaan tuomaan uuteen ja kiehtovaan maailmaan. Rakastumisen vaihe kestää usein pidempään juuri näiden uusien parisuhteen elementtien vuoksi. Puolisoiden on oltava valmiita tutustumaan avoimin mielin toisen kulttuuriin sekä osattava joustaa joistain oman kulttuurin tavoista. (Oksi-Walter 2009, 67–71.) Rakastumisen vaiheen jälkeen seuraa aktiivisen sopeutumisen vaihe, jossa arkinen yhteiselämä alkaa muotoutua. Tässä vaiheessa parisuhteessa muotoutuu roolit ja vastuut. Sopeutumisen vaihetta seuraa jonkinlainen kriisivaihe, jossa kahden kulttuurin parisuhteissa korostuu usein identiteettikriisi. Kriisivaihe on parisuhteen uudelleen arvioinnin aikaa ja usein kahden kulttuurin pariin avioerot tapahtuvat juuri tässä vaiheessa. Parisuhteen selviytyessä kriisivaiheesta seuraa sen jälkeen objektiivisen sopeutumisen vaihe, jossa pari on löytänyt ratkaisuja edeltävien vaiheiden haasteisiin ja on opittu elämään sekä toimimaan yhdessä. (Oksi-Walter 2005, 31–32.)

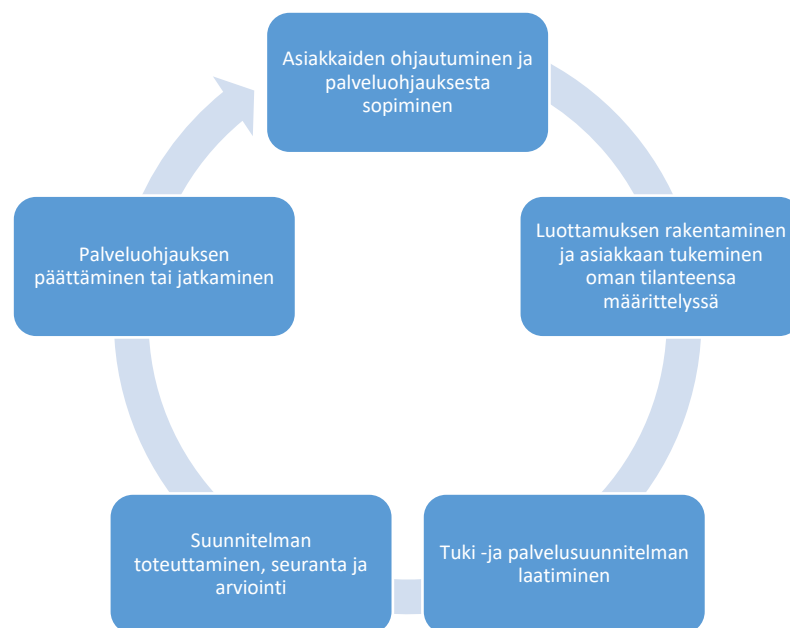
Kahden kulttuurin parisuhteissa ristiriitoja syntyy erilaisten kulttuuristen tapojen joutuessa törmäyskurssille. Kahden kulttuurin liitot päättyvät eroon useammin kuin liitot keskimääräisesti. (Sjöblom-Immala 2015, 12.) Syitä näiden liittojen eroille voidaan löytää niin kulttuurieroista kuin tavallisista parisuhteen erimielisyyksistä (Heikkilä 2014, 12).

Suurimmat haasteet kahden kulttuurin pareilla nousevat useiden elämänmuutosten yhteisvaikutuksesta. Näihin kuuluvat yhteisen elämän aloittaminen, perheen

perustaminen ja lasten saaminen. Lisäksi toisen puolison maahanmuutto ja kotoutuminen tuovat haastetta parisuhteeseen. Nämä haasteet yhdessä kuormittavat parisuhdetta ja puoliset voivat kokea välillä hyvin ristiriitaisia tunteita. Lisänä voi olla muita haasteita kuten esimerkiksi taloudellisia huolia ja sairauksia. Maahan muuttaneen puolison sopeutuminen ja kotoutuminen vie aikansa ja kotoutumisen tukeminen on myös suomalaiselle puolisolle haasteellinen tilanne. (Del Angel 2016.)

4 MONIKULTTUURINEN PALVELUOHJAUS

Palveluohjauksen nähdään olevan kattokäsite erilaisille ohjauksen ja neuvonnan työtavoille, joissa asiakkaan tarpeet ovat keskiössä (Tiuraniemi 2015, 43). Palveluohjauksella tarkoitetaan asiakastyön menetelmää (case management) sekä palveluiden sovittamista yhteen organisaatiotasolla (service coordination). Palveluohjauksessa palvelut ja tuki muodostetaan asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaan ja niiden toteutumista koordinoi asiakkaan oma palveluohjaaja. Tällöin korostuu palveluohjaajan ja asiakkaan välinen luottamuksellinen vuorovaikutus. (Hänninen 2007, 11.) Palveluohjaus on prosessi, jossa edetään vaiheittain. Eteneminen vaiheesta toiseen sekä käytettävät työmenetelmät määrittyvät asiakkaan tarpeen mukaisesti. (Pietiläinen & Seppälä 2003, 37.)

KUVIO 3. Palveluohjausprosessin eteneminen (Pietiläinen & Seppälä 2003)

Palveluohjauksen eteneminen vaiheesta toiseen edellyttää, että palveluohjaajalla on kykyä tunnistaa toimivat työmenetelmät sekä hän onnistuu luomaan prosessin alkuvaiheessa hyvän ja luottamuksellisen suhteen asiakkaaseen. Palveluohjauksessa asiakkaan sitoutumista parantaa, että sen lähtökohta on nimenomaan hänen tilanteensa ja pyrkimys edetä sen parantamiseksi. Palveluohjauksessa vastuu yhteistyöstä on molemmilla osapuolilla ja se jatkuu koko prosessin

ajan. Palveluohjauksen työtapojen tulee kehittyä koko ajan, sillä myös asiakkaat ja heidän tarpeensa monimuotoistuvat. (Pietiläinen & Seppälä 2003, 20, 37, 56.) Palveluohjauksen perusta säilyy kuitenkin samana ja sen tärkeimpänä elementtinä on yhä asiakkaan ja palveluohjaajan aito kohtaaminen, jonka avulla luodaan luottamusta ja edellytyksiä onnistuvalle ohjaukselle (Hänninen 2007, 12).

Monikulttuurinen palveluohjaus toimii prosessina samoin kuin yleinen palveluohjaus, mutta sen erityispiirteinä on asiakkaan kulttuuritaustan huomioiminen asiakkaan kohtaamisessa sekä palveluiden järjestämisessä. Monikulttuurisen palveluohjauksen lähtökohdaksi on työntekijän oma arvopohja sekä tietoisuus omien asenteiden vaikutuksesta asiakaskohtaamisissa. Työntekijän ja asiakkaan vuorovaikutus on keskeisessä roolissa myös monikulttuurisen palveluohjauksen prosessin etenemisessä ja onnistumisessa. (Tiuraniemi 2015, 60, 62–64.)

Monikulttuuriseen palveluohjaukseen kiinnittyy läheisesti monikulttuurisen ohjauksen käsite, jolla tarkoitetaan sellaista ammatillista ohjaustilannetta, jossa työntekijä ja asiakas edustavat erilaista kulttuurista taustaa. Monikulttuurista ohjausta kehitettiin Yhdysvalloissa erityisesti 1980 ja 1990-luvuilla vaikka sitä oli jo aiemmin tutkittu ja käytetty sosiaalialan työmenetelmänä. Suomessa monikulttuurisen ohjauksen tarve ja kehitys nousi esille 1990-luvun alussa maahanmuuttajamäärän kasvaessa. (Matinheikki-Kokko 2011, 25; Puukari 2013, 75.) Monikulttuurisessa ohjauksessa työntekijästä käytetään nimitystä ohjaaja ja ohjaus perustuu ohjaajan ammattitietouteen, taitoihin, yhteiskunnalliseen osaamiseen sekä kulttuuriseen herkkyyteen ja ymmärrykseen. Monikulttuurisen ohjauksen keskiössä on kulttuuristen erojen ymmärrys ja yhteisten toimintaperiaatteiden löytäminen. (Puukari & Korhonen 2013, 18–22.) Haasteena monikulttuurisessa ohjauksessa voi olla, että yleisesti käytettyä yksilökeskeistä työskentelytapaa ei voida hyödyntää asiakkaan tullessa yhteisöllisestä kulttuurista. Tällöin ohjaajalta vaaditaan kykyä muuttaa ohjaustaan siten, että asiakkaan kulttuuriset lähtökohdat tulevat huomioiduksi. (Matinheikki-Kokko 2011, 32–33.)

Monikulttuurisen ohjauksen kanssa läheinen työtapana on monikulttuurinen neuvonta, jonka avulla tuetaan asiakkaita tekemään valintoja erilaisissa elämäntilan-

teissa. Neuvonnassa käytetään usein informointia, neuvojen ja palautteen antamista sekä arviointia toimintatapoina. Ohjaus ja neuvonta eroavat toisistaan siinä, että ohjauksella pyritään perehtymään kokonaisvaltaisesti asiakkaan elämäntilanteeseen, kun taas neuvonnan tavoitteena on löytää konkreettisia ratkaisuja nopeammin asiakkaan tilanteeseen. (Puukari & Korhonen 2013. 15–17.) Monikulttuurinen ohjaus ja neuvonta on kahden kulttuurin pareille merkittävä tapa saada tukea, tietoa ja ohjausta niin parisuhteeseen, kuin myös käytännön elämään Suomessa.

4.1 Monikulttuurinen perhetyö

Perhetyö monikulttuuristen perheiden kanssa pohjautuu yleisen perhetyön lähtökohtiin. Perhetyölle on olemassa useita eri määritelmiä. Perustana siinä on perheiden omasta elämästä nousevat tarpeet ja tavoitteena on perheiden kokonaisvaltainen tukeminen. Perhetyötä jaotellaan perheen avuntarpeen kautta. Perhetyötä voidaan tehdä ehkäisevänä perhetyönä, kriisiperhetyönä tai korjaavana perhetyönä. Ehkäisevässä perhetyössä on tarkoituksena pitää yllä ihmisten hyvinvointia ja ennaltaehkäistä perheiden kriisiytymistä. Kriisiperhetyötä tarjotaan sellaisille perheille joita on kohdannut jonkinlainen yllättävä kriisi. Tällöin pyritään tukemaan perheen toimintakykyä ja jaksamista. Korjaavan perhetyön tehtävänä on perheiden tukeminen sekä kuntouttaminen, kun perheessä on vaikea elämäntilanne. Korjaava perhetyö on yleensä lastensuojelullista ja tavoitteellista työtä perheen tilanteen tukemiseksi. (Rönkkö & Rytönen 2010, 27–34.)

Samoin kuin monikulttuurisen ohjauksen tarve on myös monikulttuurisen perhetyön osaamisen tarve kasvanut Suomessa erityisesti 1990-luvun jälkeen. Monikulttuurisessa perhetyössä nousee esille erilaisten kulttuuristen ja uskonnollisten taustojen vaikutus. Monikulttuurisessa perhetyössä on huomioitava mahdolliset eroavaisuudet perhekäsityksessä, arvoissa ja asenteissa. Haasteena työntekijälle voi näyttäytyä yhteisöllisten kulttuurien ymmärtäminen sekä oman kulttuurisen ajattelun ja asiakkaan kulttuurin suuret eroavaisuudet. Monikulttuurisessa työskentelyssä on tärkeää tiedostaa oman taustan ja arvojen vaikutus työskentelyn taustalla. Tämän tiedostaminen auttaa työntekijää kohtaamaan asiakkaiden ja

perheiden erilaisuutta sekä parantaa yhteistyön edellytyksiä. Työntekijän tulee olla kulttuurisensitiivinen ja valmis oppimaan uusia tapoja työskennellä eri kulttuuritaustoista tulevien asiakkaiden kanssa. (Puukari & Korhonen 2013. 24, 26.)

Monikulttuurisessa perhetyössä täytyy ammattilaisen omata kulttuurista kompetenssia. Kulttuurinen kompetenssi koostuu erilaisista ammattilaisen valmiuksista, joihin kuuluvat kulttuuriset taidot, tietämys, asenteet ja toiminta. Kulttuurinen kompetenssi muodostaa yhdessä työntekijän muiden ammatillisten valmiuksien kanssa ammatillisen ”työkalupakin”. Näitä kulttuurisia valmiuksia tulisi myös pyrkiä tietoisesti kehittämään. Työntekijän on hyvä reflektoida omia asenteitaan ja kerryttää taitoja ja tietämystä kohtaamalla asiakkaiden erilaisuus rohkeasti. Työntekijän tulee osata sopeuttaa ammatilliset taitonsa ja toimintansa vastaamaan asiakkaan tarpeita. (Hammar-Suutari 2009, 122–123; Siirto, 2016.) Yksi kulttuurisen kompetenssin osa-alueista on kulttuurinen lukutaito. Kulttuurinen lukutaito (cultural literacy) tarkoittaa kykyä ymmärtää ja hallita sekä omaa että vieraan kulttuurin viestintää. Työntekijä tarvitsee kulttuurista lukutaitoa kyetäkseen toimia monikulttuurisessa työssä laadukkaasti. (Korhonen 2013A, 65–67.)

Monikulttuurisessa perhetyössä korostuu myös kulttuuritietoisuus, sillä se auttaa työntekijää kohtaamaan perheen siten, että heille tulee tunne kohdatuksi ja kuulaksi tulemisesta. Kulttuuritietoisuus tarkoittaa perheen kulttuuristen arvojen, tapojen ja uskomusten tunnistamista ja kunnioittamista. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että työntekijän olisi tunnettava jokaisen uuden asiakasperheen kulttuuritausta läpikotaisin. Työntekijällä tulee olla kiinnostusta tutustua ja kysyä avoimesti asiakkailta heidän tavoistaan ja uskomuksistaan. Kun työntekijä osoittaa avoimesti kiinnostusta asiakkaita kohtaan, luodaan samalla edellytyksiä luottamukselliselle yhteistyölle. (Kuittinen & Isosävi 2013. 86–88.)

4.2 Kahden kulttuurin parien kohtaaminen perhetyössä

Kahden kulttuurin perheiden kohtaaminen asiakastyössä vaatii työntekijältä samoja kulttuurisia kompetensseja kuin muu monikulttuurisuustyö. Työskentelyssä on tarpeen huomioida kahden eri kulttuuritaustan vaikutus perheen elämässä.

Työntekijän on osattava huomioida molempien puolisoitten kulttuuritausta ja tiedostettava perheen erityispiirteet palveluita suunniteltaessa. Työntekijän on oltava avoin ja kysyttävä suoraan asiakkailta heidän toiveitaan ja tarpeitaan palveluille. Työntekijän ei tule olettaa, että parilla olisi välttämättä haasteita eri kulttuuritaustan vuoksi, sillä usein kahden kulttuurin parit ovat löytäneet omia tapojaan kulttuurierojen yhdistämisessä. He ikään kuin luovat omaa yhteistä, kolmatta kulttuuria omien kulttuuristen taustojensa pohjalta. Työntekijän roolina on tukea paria tässä kolmannen kulttuurin muodostumisessa ja tarjota parille sellaisia palveluita, jotka tukevat tätä prosessia. (Del Angel 2015.)

Kohdatessa kahden kulttuurin pareja, joissa toinen on taustaltaan turvapaikanhakija, tulee ammattilaisen huomioida monia seikkoja. Niihin kuuluvat parin kaksikulttuurisuuden tiedostaminen, toisen puolison turvapaikkaprosessiin ja kotoutumiseen liittyvät seikat sekä mahdolliset ristiriidat ja traumaattiset kokemukset taustalla. Nämä kaikki seikat vaikuttavat parisuhteessa ja heidän kanssaan työskentelevän ammattilaisen tulee olla hienovarainen ohjatessaan keskustelua. Myös stereotyyppisiä ennako oletuksia parista tulee ehdottomasti välttää. Jokainen pari toimii yksilöllisesti vaikka parisuhde olisikin kahta eri kulttuuria edustavan liitto. Näiden parien kanssa työskentelevien viranomaisten ja muiden tahojen asenteilla on erittäin suuri merkitys siinä, kuinka parit kokevat kuuluvansa osaksi tätä yhteiskuntaa. (Gothöni & Siirto 2016, 237–239.)

4.3 Kahden kulttuurin parien palvelut

Suomen lainsäädäntö säätelee, että julkisen vallan on järjestettävä kaikille Suomessa laillisesti oleskeleville riittävät sosiaali- ja terveystalvet (Perustuslaki 731/1999). Yleisesti kahden kulttuurin parit käyttävät samoja perustalvetuita kuin muut Suomessa asuvat. Opinnäytetyöni kohderyhmän pareissa on myös niitä pareja, joissa toisella puolisoilla on vielä turvapaikkaprosessi kesken tai turvapaikkapäätös on ollut kielteinen: Tällöin he eivät ole oikeutettuja samoihin talvetuihin kuin Suomen sosiaali- ja terveystalvetuiden piiriin kuuluvat henkilöt.

Turvapaikanhakijoiden vastaanottopalvelut kuuluvat turvapaikanhakijoille, jotka odottavat turvapaikkapäätöstä. Vastaanottopalvelut perustuvat lakiin kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta (746/2011), jossa säädetään mitä palveluita turvapaikanhakijoille on järjestettävä. Näihin palveluihin kuuluvat majoitus vastaanottokeskuksessa, vastaanottoraha, välttämättömät sosiaali- ja terveystalvet, tulkkipalvelut sekä työ -ja opintotoiminta muussa kuin kauttakulkukeskuksessa. Kielteisen turvapaikkapäätöksen hallinto-oikeudesta saanut turvapaikanhakija ei ole enää oikeutettu saamaan vastaanottopalveluita. Hänellä ei myöskään ole oikeutta yhteiskunnan sosiaali- ja terveystalvetuihin kuin akuuteissa tilanteissa. (Siirto & Laihia 2016. 123–126.)

Kotoutumista tukevia palveluita tarjotaan Suomeen pysyvästi muuttaville henkilöille. Näihin palveluihin kuuluvat muun muassa alkukartoitus, kotoutumissuunnitelma ja kotoutumiskoulutus. Kuntien ja TE-toimiston velvollisuus on järjestää kotoutumispalveluita oman kunnan alueella tai yhteistyössä toisten kuntien kanssa. Yksityiset yritykset ja järjestöt toimivat julkisen sektorin tukena kotoutumisen edistämässä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2016C.) Maistraatin palveluja kahden kulttuurin parit tarvitsevat usein avioitumiseen liittyvissä asioissa kuten avioliiton esteettömyyden todentamisessa (Maistraatit i.a).

Tällä hetkellä nimenomaan kahden kulttuurin pareille keskitettyjä palveluita löytyy rajoitetusti. Kolmannen sektorin eri toimijat ovat tärkeässä roolissa kahden kulttuurin parien palveluiden järjestämisessä. Familia ry:n toiminnan luonteeseen kuuluu vahvasti ennaltaehkäisevä perhetyö sekä monikulttuurisuustyö. Toiminnassa pyritään tukemaan kahden kulttuurin perheiden hyvinvointia antamalla heille neuvontaa ja ohjausta sekä järjestämällä erilaisia ryhmätoimintoja ja vertaistukea. Työskentelyn lähtökohtana on varhainen puuttuminen ja perheiden hyvinvointia tukevien palveluiden järjestäminen. (Del Angel 2016.) Myös muut kolmannen sektorin toimijat järjestävät palveluita ja vaikuttavat kahden kulttuurin parien hyvinvoinnin tukemiseen. Esimerkiksi Väestöliitto tarjoaa neuvontaa ja vertaistukitoimintaa monikulttuurisille pareille ja toiminnan tavoitteena on ennaltaehkäistä kotoutumisen ongelmia ja antaa tukea parisuhteeseen ja lasten kasvatukseen. (Väestöliitto 2016.)

Kahden kulttuurin pareille löytyy tukea evankelis-luterilaisen kirkon perhetyön palveluiden kautta. Seurakunnat tarjoavat ohjausta ja perheneuvontaa, sovittelua, vertaistoimintaa, parisuhdekursseja sekä parisuhde- ja perheleirejä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.) Muilla uskonnollisilla yhteisöillä on myös olemassa perhepalveluita, esimerkiksi Suomen islamilainen yhdyskunta tarjoaa perheasioiden sovittelua osana toimintaansa. (Suomen islamilainen yhdyskunta 2016).

Kahden kulttuurin parit saavat vertaistukea toisilta samanlaisessa parisuhteessa olevilta. Tätä vertaistukea ovat mahdollistamassa muun muassa eri järjestöt, jotka järjestävät matalan kynnyksen tapaamiseen tarkoitettua toimintaa tai organisoivat vertaistukea netin kautta. Ei pidä myöskään unohtaa kahden kulttuurin pariin omia epävirallisia verkostoja, joiden merkitys parisuhteen hyvinvoinnille on merkityksellinen. Väestöliiton perhebarometrin tulosten perusteella kahden kulttuurin parit hakevat tukea parisuhteen haasteisiin usein sukulaisilta ja ystäviltä. Myös julkiset palvelut, seurakunnat ja muut uskonnolliset yhteisöt nousivat esille tutkimuksessa. Sen sijaan järjestöjen palveluiden käyttäminen ja internetistä haettu tuki oli vähäistä. Järjestöjen tukipalveluiden käyttämisen vähyyteen syynä voidaan nähdä muun muassa, se ettei jokaisella paikkakunnalla ole tarjolla näiden järjestöjen palveluita. (Lainiala & Säävälä 2012, 73–74.)

4.4 Familia ry ja Duo-toiminta

Tämän opinnäytetyön yhteistyötahona toimii Familia ry, joka on vuonna 1988 perustettu kansalaisjärjestö. Familian tavoitteena on edistää kahdensuuntaista kotoutumista monimuotoistuvassa Suomessa sekä vaikuttaa Suomalaiseen yhteiskuntaan, edistää yhdenvertaisuutta sekä ennaltaehkäistä rasismia ja syrjäytymistä. (Familia ry 2016a.) Toimintaan kuuluu erilaiset ryhmätoiminnot, retket, kurssitoiminta ja neuvontapalvelut. Familia järjestää Suomen kielen kursseja ja monikulttuurisia tapahtumia. (Familia ry 2016b.)

Familia ry:n Duo-toiminta on suunnattu erityisesti kahden kulttuurin perheille, mutta toimintaan ovat tervetulleita kaikki kahden kulttuurin arjessa elävät henkilöt. Duo-toiminnassa keskitytään parantamaan kahden kulttuurin pariin ja perheiden hyvinvointia vapaaehtois- ja vertaistoiminnan avulla sekä lisäämään päätöksentekijöiden ja palvelujärjestelmän tietoa kahden kulttuurin pariin ja perheiden erityiskysymyksistä. (Familia ry 2016a.)

Duon palveluihin kuuluu erilaisia kahden kulttuurin perheille suunnattuja toimintoja kuten äiti -ja vauva-ryhmiä, vanhempainvalmennuksia, teemaryhmiä, parisuhdeneuvontaa, luentoja, chattejä, nettikursseja ja vapaaehtoistoimintaa. Duolla on lisäksi blogi, jossa julkaistaan kahden kulttuurin perheisiin liittyviä tekstejä. Pääpainona Duon toiminnassa on vertaistoiminta, jonka avulla pyritään luomaan kahden kulttuurin pareille mahdollisuuksia tavata toisiaan. Duon toiminnasta osa on netin kautta tapahtuvaa vertaistoimintaa. Tällä tavalla myös eri puolilla Suomea asuvat parit voivat osallistua toimintaan. (Duo, kahden kulttuurin perheille 2016.) Duon yhteistyökumppaneita ovat mm. Väestöliitto, neuvolat, Monimuotoiset perheet verkosto ja Lastensuojelun keskusliiton Emma ja Elias-ohjelman eri perhetyötä tekeviä järjestöt. Verkkotoiminnassa tärkeitä yhteistyökumppaneita on Väestöliiton perheaikaa.fi ja Tukinet-sivusto, joissa Duon nettitoiminnat tapahtuvat. (Del Angel 2016.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa kahden kulttuurin parien kokemuksia parisuhteen kohtaamista haasteista sekä heidän näkemyksiään tarjolla olevista palveluista. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada kerättyä tietoa palvelutarpeista kaksikulttuuristen parien näkökulmasta siten, että opinnäytetyön yhteistyökumppani Familia ry voi hyödyntää opinnäytetyön tuloksia palveluidensa kehittämisessä. Opinnäytetyön kohderyhmä rajattiin sellaisiin kahden kulttuurin pareihin, joissa toinen puolisoista on taustaltaan turvapaikanhakija.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset olivat seuraavat:

1. Millaisia haasteita kahden kulttuurin parit kohtaavat?
2. Miten toisen puolison tausta turvapaikanhakijana vaikuttaa parisuhteessa?
3. Millaisia palveluita kahden kulttuurin parit kokevat tarvitsevansa?
4. Kokevatko kahden kulttuurin parit saavansa riittävästi tukea?

Opinnäytetyön tutkimuskysymysten avulla pyrittiin saamaan tietoa kohderyhmän parien elämästä ja arjessa esiintyvistä haasteista. Tutkimuksen oletuksena oli, että turvapaikkaprosessi vaikuttaa parien elämään, mutta miten ja millä tavoin? Palveluiden kehittämiseksi oli tärkeää selvittää millaisia palveluita parit käyttivät ja miten he kokivat palveluiden vastaavan tarpeisiinsa. Familian toiminnan kehittämiseksi ja kohderyhmän parien huomioimiseksi oli tärkeää saada kerättyä tietoa millaista tukea ja palveluita parit kokivat tarvitsevansa.

Familia ry:n toiminnanjohtajan Tarja Monton (2016) mukaan turvapaikanhakijoiden ja syntysuomalaisten liitot näyttävät lisääntyvän tulevaisuudessa ja heidän palvelutarpeidensa kartoittaminen on ajankohtaista, jotta voidaan pohtia tapoja vastata parien tuen tarpeisiin. Opinnäytetyön tutkimukselle oli tarve myös siitä syystä, että kohderyhmän parien kokemuksia ei ole aiemmin Suomessa tutkittu.

Tämän opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää, kun pohditaan palveluiden vastaamista kohderyhmän parien tarpeisiin.

5.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Opinnäytetyö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus lähtee siitä ajatuksesta, että tutkittavaa kohdetta tutkitaan kokonaisvaltaisesti ja tutkimusaineisto kerätään todellisissa tilanteissa. Laadullisen tutkimuksen yksi pääpiirteistä on, että tutkimus toteutetaan joustavasti ja tutkimussuunnitelmaa muokataan olosuhteiden muuttuessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 151–155.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen kohderyhmä valitaan tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti, jotta saadaan laaja kuva tutkittavasta ilmiöstä. Tällä tavoin tutkijalla on myös mahdollisuus päästä lähelle tutkittavien kokemusta. (Kiviniemi 2010, 74–76.) Tutkimuksessani olivat tärkeässä roolissa kahden kulttuurin parien omat kokemukset ja heidän näkemyksensä palveluista. Laadullisella tutkimusmenetelmällä pystyin keräämään heiltä laajasti kokemusperäistä tietoa.

Opinnäytetyön aineiston keräämisessä käytettiin menetelmänä puolistrukturoitua teemahaastattelua, jossa haastattelukysymykset teemoitettiin tutkimuksen aiheiden mukaisesti (Liite). Puolistrukturoitu teemahaastattelu on toimiva menetelmä syventävään tiedonkeruuseen, koska haastattelun teema-alueet on jaettu etukäteen ja haastateltava saa omin sanoin kertoa näkemyksensä teemoista. Teemahaastattelu on tehokas tapa saada kerättyä tietoa tutkittavasta aiheesta ja sen avulla varmistetaan, että tutkija saa kerättyä tarpeeksi tietoa jokaisesta teema-alueesta. (Eskola & Vastamäki 2015, 27–29.) Päädyin tekemään tiedonkeruun teemahaastatteluina, koska tutkin aiheita, jota ei ole Suomessa vielä aiemmin tutkittu. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 34–35) mukaan haastattelu on menetelmänä joustava, sillä siinä tutkija pääsee suoraan vuorovaikutukseen tutkittavan kanssa. Tämä mahdollistaa tutkimuksen syventämisen ja lisäkysymysten esittämisen tutkimuksen teemoista.

Haastattelun etuna on, että siinä on mahdollista käsitellä arkojakin aiheita. Tämä vaatii tutkijalta eettistä osaamista ja kykyä huomioida ihmisten omakohtaiset kokemukset siitä, mikä on heille arkaluonteista. Myös arkaluonteisia asioita tulee tutkia, mutta tällöin on kiinnitettävä erityistä huomiota tutkimusetiikkaan ja sen toteutumiseen. (Kuula 2006, 135–136.) Tutkimuksessani nousi esille henkilötietolain (523/1999) mukaan arkaluonteisiksi luokiteltavia asioita, joita ovat esimerkiksi etnisyys, henkilön terveydentila, henkilön yhteiskunnallinen, poliittinen tai uskonnollinen vakaumus. Tästä syystä kiinnitin tutkimuksessani erityisesti huomiota tutkittavien anonymiteetin varmistamiseen sekä tietojen salassapitoon niin tutkimuksen toteutuksessa kuin valmiin opinnäytetyön raportin koonnissa.

Syksyllä 2016 jaoin ilmoitukset opinnäytetyön tutkimuksesta ja hain haastateltavia mukaan tutkimukseen sosiaalisen median ja omien verkostojeni kautta. Myös yhteistyökumppani jakoi ilmoitusta opinnäytetyöstä eteenpäin omien verkostojensa kautta. Haastateltavia tutkimukseen osallistui yhteensä seitsemän. Kolmen haastateltavan parisuhde on kestänyt yli viisi vuotta. Neljän haastateltavan parisuhteet ovat vielä tuoreita ja usean puoliso on saapunut Suomeen vuoden 2015 aikana.

Haastattelut toteutin kasvokkain haastatteleamalla, puhelinhaastatteluna tai sähköpostitse. Kerroin jokaiselle tutkimukseen osallistuvalla tutkimuksen toteutustavoista, vapaaehtoisuudesta sekä luottamuksellisuudesta. Sähköpostitse kävimme läpi tutkimukseen liittyviä asioita sekä sovimme haastatteluista. Pyysin haastateltavilta suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta kirjallisesti. Sähköpostitse osallistuville lähetin suostumuksen luettavaksi ja sovimme, että vastaus-ten palauttaminen tai muu kirjallinen kuittaus toimisi suostumuksena tutkimukseen osallistumiselle.

Sähköpostihaastatteluihin muokkasin teemahaastattelun runkoa, jotta saisin myös sähköpostihaastatteluista kattavasti luotettavaa tietoa. Muokkaukset tein lisäämällä haastattelurunkoon tarkentavia kysymyksiä. Lisäksi pyysin sähköpostitse haastateltavilta tarvittaessa täydennyksiä eri kysymyksiin mikäli koin, etteivät he olleet vastanneet riittävän kattavasti. Sähköpostihaastatteluiden kesto oli ajallisesti pidempi kuin kasvokkain ja puhelimitse toteutettujen haastatteluiden.

Tämä johtui siitä, että sähköpostihaastatteluissa oli liukuva vastausaika, jotta jokainen haastateltava sai vastattua eri teemoihin omaan tahtiinsa. Sähköpostitse toteutetun aineiston keruun etuna on joustavuus, sillä sitä ei ole sidottu yhteen ajankohtaan tai paikkaan (Kananen 2015, 187).

Kasvokkain ja puhelimitse toteutetut haastattelut nauhoitin varmistaakseni haastatteluista saatavan tiedon luotettavuuden. Nauhoituksen etuna on tarkistettavuus, vertailtavuus sekä objektiivisuuden paraneminen. Nauhoitettu haastattelu antaa mahdollisuuden palata haastatteluun siinä käytyjen asioiden tarkastamiseksi. (Kananen 2015, 156.) Yhdessä haastattelussa nauhoitus ei onnistunut koko haastattelun ajalta, minkä vuoksi osa haastateltavan kommenteista jäi muistiinpanojen varaan. Tämän olen huomionut aineiston analyysin vaiheessa siten, että ensisijaisesti olen nostanut esille kyseisestä haastattelusta nauhoituksella varmistettuja lausahduksia. Haastatteluiden jälkeen litteroin haastattelut sanasta sanaan editoiden. Päädyin tähän litterointitapaan, koska tutkimuksessani oleellista on saada koottua kerrottua tietoa haastateltavien näkökulmista eikä äänenpainoilla tai eleillä ole tutkimuksen kannalta suurta merkitystä. Editoidussa sanasta sanaan litteroinnissa kirjoitetaan kaikki haastateltavan sanalliset ilmaisut tekstimuotoon, siten kun hän ne ilmaisee. Pois jätetään kuitenkin erikoismerkit, joilla kuvattaisiin muun muassa taukoja puheessa. (Kananen 2015, 160.) Haastatteluaineistoa kertyi yhteensä 50 sivua, fontilla Arial ja rivivälillä 1,5.

5.3 Aineiston analyysi

Tutkimuksen analyysimenetelmä on aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä, jonka lähtökohtana on itse aineisto. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysin prosessissa on kolme eri vaihetta. Ensin aineisto redusoidaan eli pelkistetään. Aineiston pelkistämässä aineistosta etsitään tutkimuskysymysten avulla niihin viittaavia ilmaisuja. Tämän jälkeen aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään. Aineiston ryhmittelyssä pelkistetyt ilmaisut ryhmitellään samaa asiaa kuvaaviin käsitteisiin. Ryhmittelyä voidaan tehdä esimerkiksi tutkittavan ilmiön ominaisuuden, piirteen

tai käsityksen mukaan. Ryhmittelyn jälkeen aineisto abstrahoidaan erottaen tutkimuksen kannalta tärkeä tieto, josta muodostetaan teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–111.)

Aineiston analyysin aloitin lukemalla ensin haastatteluaineistoa läpi. Tämän jälkeen valitsin aineiston analyysiyksikön. Päädyin siihen ratkaisuun, että luotettavimman lähtökohdan analyysiin saan, kun käytän analyysiyksikkönä ajatuskokonaisuutta, johon voi sisältyä useampi lause. Aineistolähtöisessä analyysissä analyysiyksikkö valitaan tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun sekä aineiston laadun mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110).

Analyysiyksikön valinnan jälkeen etsin aineistosta vastauksia ja ilmauksia, jotka liittyivät tutkimuskysymyksiini. Nämä ilmaukset alleviivasin aineistoon eri väreillä, pystyäkseeni jatkamaan aineiston analyysiä eteenpäin. Analyysissä tutkimuksen pääluokkia muodostui neljä: tuen merkitys parisuhteelle, kahden kulttuurin parien palvelut, parien kohtaamat asenteet ja haasteiden merkitys suhteelle. Tämän jälkeen muodostin pääluokista vielä yhdistävän luokan, johon sisältyivät pääluokkien eri käsitteet.

5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuudella tarkoitetaan tutkimustulosten vastaamista tutkittavaan ilmiöön. Luotettavuutta voidaan tarkastella totuudellisuuden, siirrettävyyden, riippuvuuden, vahvistettavuuden tai saturaation keinoin. (Kananen 2015, 353.) Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa tutkimusmenetelmien tarkoituksen mukainen käyttö ja tutkimuksen etenemisen tarkka esittely. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää kertoa tutkimuksen etenemisestä ja siihen vaikuttaneista olosuhteista totuudenmukaisesti. (Hirsijärvi ym. 2004, 216–218.) Tutkimuksen totuudellisuuden varmistamiseksi, olen dokumentoinut tutkimuksen etenemistä aineiston keruun ja analyysin vaiheessa tarkasti. Opinnäytetyössä kuvailen ja perustelen tekemiäni valintoja sekä kerron aineiston keruun olosuhteista ja niihin vaikuttaneista tekijöistä. Aineiston analyysissä olen tuonut esille sen eri vaiheet. Olen peilannut aineistoa ja tuloksia tutkimuskysymyksiini,

joita olen tutkimuksen edetessä muokannut vastaamaan paremmin tutkimukseni tarkoitukseen ja tavoitteeseen. Aineiston luotettavuuden totuudellisessa arvioinnissa ulkopuolisilla on mahdollisuus tarkastaa aineiston eteneminen, tulkinnat sekä lopputulos (Kananen 2015, 353).

Aineiston siirrettävyyden tarkastelussa nousee esille tutkijan kuvaus tutkittavasta ilmiöstä ja sen tulosten siirrettävyydestä muuhun tilanteeseen. Tutkijan roolina on tuoda tarkasti esille tutkittavan ilmiön lähtökohdat ja olettamukset, jotta seuraava ilmiötä tutkiva voi pohtia tutkimustulosten siirrettävyyttä muuhun tilanteeseen. (Kananen 2015, 353.) Tutkimuksessani olen kiinnittänyt huomiota kahden kulttuurin parien erityispiirteisiin sekä tutkimuksen lähtökohtien ja teorian kuvaamiseen. Tämä osaltaan parantaa tutkimuksen siirrettävyyttä ja luotettavuutta.

Tämän opinnäytetyön tuloksia ei voida suoraan yleistää koskemaan kaikkia kahden kulttuurin pareja eikä myöskään niitä pareja, joissa toinen puoliso on turvapaikanhakija. Tähän vaikuttaa se, että tutkimukseeni osallistuneet olivat hyvin eri vaiheessa parisuhteessaan ja turvapaikkaprosessissa. Tutkimukseeni osallistuneiden haastateltavien määrä (7 kpl) oli lisäksi liian vähäinen, jotta tutkimuksen tuloksia voitaisiin yleistää laajemmin. Kahden kulttuurin parit ovat heterogeeninen ryhmä ja jokaisella parilla on omakohtainen elämäntilanne sekä erilaiset kokemukset taustallaan. Tutkimuksessani olen pyrkinyt huomioimaan näiden parien yksilöllisyyden ja tuomaan esille opinnäytetyössäni heidän omia näkökulmiaan mahdollisimman objektiivisesti.

Tutkimuksen objektiivisuuteen vaikuttavat havaintojen luotettavuus ja tutkijan puolueettomuus. Laadullisessa tutkimuksessa haasteena on tutkijan kyky ymmärtää ja kuulla haastateltavia ilman, että hän antaa omien ennako-oletustensa vaikuttaa tulkintaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135.) Olen tiedostanut opinnäytetyön prosessissa, että oma taustani voi joiltain osin vaikuttaa asennoitumiseeni tutkimusta kohtaan. Tiedostaessani tämän olen aktiivisesti pyrkinyt toimimaan siten, että puolueettomuuteni tutkijana säilyy. Opinnäytetyön prosessin alkaessa päätin, että rajaan tutkimuksen haastateltavista pois henkilöt, jotka tunnen läheisesti. Näin toimimalla olen kiinnittänyt huomiota siihen, että omat ennako-ajatukseni eivät vaikuta tulkintoihini haastateltavien vastauksista.

Tutkimuksen eettisyyteen vaikuttaa tutkijan ammattietiikka, johon sisältyy eettiset periaatteet, normit, arvot ja hyveet. Ammattietiikan lisäksi tutkittavien kohtelu ja tieteen sekä yhteiskunnan suhteet ovat osa tutkimuksen eettisyyttä. Eettinen tutkimus toteutuu, kun tutkimuksessa käytetään tieteellisiä tietoja, taitoja ja hyviä toimintatapoja. (Kuula 2006, 23, 34.)

Tutkimuksessani olen huomionut aiheen arkaluonteisuuden, ajankohtaisuuden sekä pyrkinyt asettamaan tutkimuskysymykset eettisesti, välttämällä ennako-oleuksia. Olen huomionut eettiset toimintaperiaatteet prosessin eri vaiheissa sekä pyrkinyt siihen, että eettisyys leikkaa läpi koko opinnäytetyön. Opinnäytetyössä haastateltavien rekrytointi, esittely ja sitaattien käyttö on tehty siten, että heidän anonymiteettinsä säilyy. Anonymiteetin varmistamisen vuoksi päädyin siihen, ettei raportissa mainita haastateltavien tai puolisoitten syntymämaita. Olen erityisesti kiinnittänyt huomiota anonymiteettiin, sillä tutkimukseeni osallistuneet kokevat paljon ennakkoluuloja parisuhdettaan kohtaan.

Tutkijan on tärkeää tiedostaa aiheen valinnan eettinen merkitys ja osata pohtia tutkimuskysymysten asettelua eettisten periaatteiden mukaisesti. Tutkimuksessa eettisyys on ihmisten kunnioitusta, oikeudenmukaisuutta, tasa-arvoista vuorovaikutusta ja kriittisyyttä tutkittavaa ilmiötä sekä tutkimuksesta nousevia näkökulmia kohtaan. Eettisyyden tulee kattaa koko tutkimusprosessi aina aiheen valinnasta raportin kokoamiseen saakka. (Diakonia ammattikorkeakoulu 2010, 11.)

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa käyn läpi tutkimuksen tuloksia jaotellen ne tutkimuksen analyysistä nousseiden pääluokkien mukaisesti. Tutkimukseeni osallistui yhteensä seitsemän haastateltavaa, joiden parisuhteiden kesto vaihteli muutamasta kuukaudesta noin viiteen vuoteen. Käytän tämän tutkimuksen tuloksissa alle kaksi vuotta kestäneistä parisuhteista nimitystä ”tuore parisuhde” ja yli kaksi vuotta kestäneistä parisuhteista nimitystä ”pidempi parisuhde”. Tähän päädyin siitä syystä, että haastateltavien vastauksista nousi esille eroja perustuen parisuhteen keston.

Yksi haastateltavista oli itse taustaltaan turvapaikanhakija, ja muut kuusi haastateltavaa olivat parisuhteessa tai liitossa turvapaikanhakijan kanssa. Yhden haastateltavan parisuhteessa turvapaikkaprosessi oli jo päättynyt ja oleskelulupa oli pysyvä. Toisen haastateltavan puoliso oli saanut Suomen kansalaisuuden. Kolmen haastateltavan puolison kohdalla turvapaikkaprosessi oli vielä kesken, mutta ensimmäinen päätös oli ollut negatiivinen. Kaksi haastateltavaa olivat tilanteessa, jossa puolisoilla ei ollut oleskelulupaa Suomessa. Parit joissa puolisoilla ei vielä ollut oleskelulupaa, kertoivat aikovansa hakea sitä myös perhesiteen perusteella. Tuloksissa esiteltävistä haastateltavien sitaateista olen jättänyt yksilöivät merkinnät pois. Perusteena tälle on, että haluan varmistaa haastateltavien anonymiteetin säilymisen aiheen arkaluonteisuuden sekä ajankohtaisuuden vuoksi.

6.1 Parisuhteen haasteet

Del Angelin (2016) mukaan usein kahden kulttuurin parisuhteita kuormittaa useat samanaikaiset muutokset elämässä. Nämä yhtäaikaiset tapahtumat voivat aiheuttaa stressiä ja ristiriitoja parisuhteeseen. Haastateltavat toivat esille parisuhdetta kuormittavia tekijöitä. He kokevat olevansa monien eri haasteiden ”ristitulessa”. Heidän mielestään suhdetta kuormittavat haasteet ovat enemmän yhteis-

kunnan asettamia kuin parisuhteesta nousevia haasteita. Haasteiksi he mainitsivat ongelmat palveluiden löytämisessä ja saamisessa, yhteiskunnan eriarvoisuuden sekä asenteet ja ennakkoluulot paria kohtaan.

Käytännössä kokonaan yhteiskunnan asettamia haasteita. On ollut erittäin haastavaa rakentaa normaalia, pysyvää parisuhdetta, kun toisella ei ole oikeutta kotoutumiseen, sosiaalitukiin, koulutukseen, työn saanti hankalaa, ihmisten rasistiset kannanotot. Käytännössä elämä puolisolani on niin kuin 2. luokan kansalaisella.

Olen kuitenkin joutunut selvittämään kaiken itse, sillä vokin henkilökunnan asenne on ollut turvapaikanhakijan tyttöystävää (ja nyt vaimoa) kohtaan melkein pä halveksiva. Kun kysyin oliko heillä mitään aavistusta kuinka hankkia puolisolalle esteettömyystodistus avioliittoa varten, oli vastaus, että "älä nyt ainakaan naimisiin mene".

Myös pakolaisuus ja turvapaikkaprosessi aiheuttivat stressiä parisuhteeseen. Tausta pakolaisena ja traumat paon ajalta vaikuttavat suhteessa ja erityisesti parisuhteen ristiriitatilanteissa. Pakolaisuus on aiheuttanut pysyviä muutoksia ainakin kahden haastateltavan tapauksessa. Tämä näkyy vaikeutena kiinnittyä ympäristöön ja luottamuksen puutteena ihmisiä kohtaan. Toinen haastateltavista toi esille, että pakolaisuus seuraa henkilöä läpi elämän ja se vaikuttaa niin ihmissuhteissa kuin muussa elämässä.

Lisäksi puolisoni on oireillut koko parisuhteemme ajan niin, että hänen on hyvin vaikeaa kiinnittyä mihinkään tiettyyn paikkaan ja ihmiseen. Aina kun on jokin haastavampi tilanne, yrittää hän reagoida asiaan pakenemalla.

Tausta pakolaisena muokkaa ihmistä ja pakomatkan muistot -hyvät ja huonot - kulkevat mukana päivittäin ja kaikessa kanssakäymisessä ihmisten kanssa.

Turvapaikkaan liittyvät ongelmat nousivat erityisesti esille niiden haastateltavien kertomuksissa, joilla turvapaikkaprosessi on vielä ajankohtainen ja sen etenemisessä on ollut haasteita. Haastateltavat kertoivat, että haasteet turvapaikkaprosessissa toivat ristiriitoja parisuhteeseen. Erityisen dramaattisesti parisuhteessa näkyi kielteisten päätösten vastaanottaminen ja niiden jälkeen taas eteenpäin jatkaminen. Turvapaikkaprosessiin liittyi paljon odotuksia ja toiveita. Niiden murskaannuttua kielteisen päätöksen saavuttua oli monella parilla epätoivoinen olo.

Pareilla, joilla turvapaikkaprosessi oli vielä kesken, näkyi odottelun ja epätietoisuuden tuoma stressi.

Tosi paljon nyttien, Tuota, hän sai ensimmäisen negatiivisen turvapaikkapäätöksen kun me oltiin kavereita ja sitten toisen hän sai huh-tikuussa. Ja tietysti hän reagoi siihen hyvin voimakkaasti ja silloin oli jo sitä vaille, että ajetaanko me karille, kun hänestä tuntui hirveän voimattomalta, että mitä järkeä edes yrittää olla täällä, lähteekö johonkin toiseen maahan yrittämään.

Oleskelulupaprosessi on edelleen kesken mikä aiheuttaa suhteeseen stressiä ja epävarmuutta. Stressin ja huonon nukkumisen takia tulee helposti tiuskittua mitättömistä asioista.

Usea haastateltava kertoi haasteiden vaikuttaneen psyykkiseen jaksamiseen niin itsellään kuin puolisoilla. Keskeisenä haasteena haastateltavat nostivat esille epävarman tulevaisuuden. Tämä nousi esille kaikkien niiden haastateltavien haastatteluissa, joiden puolisoilla ei vielä ole oleskelulupaa.

Nimenomaan vuosia kestäneenä ”tappeluna” siitä, että saisimme hänelle oleskeluluvan ja oikeuden elää rauhassa parisuhdettamme ja rakentaa elämäämme. Lisäksi keskustelemme välillä puolisoni kokemuksista ja tasaisin väliajoin hänellä on painajaisia niihin liittyen. Mielialan vaihteluita on välillä, johtuen pysyvistä epävarmuudesta.

Psyykkiset haasteet näkyivät yleisenä stressinä suhteessa sekä mielenterveyden haasteina. Moni pari ei käyttänyt mielenterveyspalveluita, eikä niitä ollut heille tarjottu. Ainoastaan kahdella haastateltavalla oli kokemus mielenterveyspalveluista ja niistä saadun tuen he kokivat vähäiseksi. Psyykkistä stressiä lisäsi epävarmuus tulevaisuudesta. Viidellä haastateltavalla parisuhteen tulevaisuus on epävarma ja tämä aiheuttaa ristiriitoja parisuhteessa, sillä heillä ei ole mahdollisuutta suunnitella tulevaisuutta kuten muilla pareilla.

Kulttuuriin ja uskoon liittyviä eroja oli monessa parisuhteessa noussut esille, mutta haastateltavat kertoivat niiden selkiytyneen keskustelemalla ja käymällä asioita yhdessä läpi. Monessa parisuhteessa oli puolisojen roolien kääntyminen tuonut haasteita. Monen haastateltavan puolison kulttuurissa mies on perheen pää ja vastuussa perheen elatuksesta sekä päätöksistä perheessä. Kun puoliset

ovat sitten saapuneet Suomeen, jossa joutuvat olemaan suomalaisen puolison avun varassa, tuo se haasteita parisuhteeseen.

Parisuhteemme alkupuolella oli myös jonkin verran kulttuuriin (uskonto, minun miespuoliset ystävät, pukeutuminen, suomalainen kulttuuri ja sen toimintatavat) liittyviä haasteita, mutta niistä selvisimme keskustelemalla hyvinkin nopeasti.

Puolisolle on tietysti hankalaa, kun heidän kulttuurissa mies on perheen pää ja nyt kun hänellä ei ole muita tuloja kuin se vastaanotto-raha niin onhan se hänelle haasteellista.

Haastateltavien mukaan keskustelu ja asioiden läpi käyminen on tärkeässä roolissa parisuhteen selviytymisen kannalta. Haastateltavien mukaan stressiä helpottaa, että osaa elää päivä kerrallaan ja uskoo valoisampaan tulevaisuuteen. Moni haastateltava kertoi kokeneensa haasteiden myös lujittaneen ja syventäneen parisuhdetta. Parit olivat kyenneet kääntämään haasteet suhteen voimavaroiksi.

Olemme joutuneet oppimaan siihen, että emme turhaan stressaa esimerkiksi kielteisestä päätöksestä, vaan pyrimme rakentamaan elämäämme niissä puitteissa mitkä meillä on.

Suhteemme alku oli melko epävarma ja kaoottinen, mutta kun niistä ongelmista ja vaikeuksista päästiin, on suhteemme ollut vahvempi, turvallisempi ja avoimempi kuin mikään aikaisemmista suhteistani. Uskon haasteiden ja ympäristön paineen vain vahvistaneen suhdettamme.

Erot vakaumuksessa ja kulttuurissa nousivat esille haastatteluissa sekä haasteena että voimavarana. Usean haastateltavan parisuhteessa toinen puolisoista on taustaltaan islamin uskoinen. Vakaumuksellisten erojen vaikuttaminen parisuhteeseen riippuu haastateltavien mukaan pitkälti siitä, kuinka niitä parisuhteessa käsitellään. Eroja tärkeämmäksi he kokivat puolisoitten yhteiset arvot parisuhdetta eteenpäin vievänä voimana. Eräs haastateltava toi esille, että yhteisten lasten saamisen kautta keskustelu vakaumuksesta ja kulttuurista oli noussut uudelleen esille. Vakaumuksesta ja kulttuurisista tavoista he olivat jo aiemmin keskustelleet, mikä auttoi lasten kasvatukseenkin sopimaan yhteiset linjat.

No lasten kautta tulee ne tavalliset ja se kulttuuri, uskonnolliset asiat tulee enemmän esille ja nousee puheenaiheeksi uudestaan. Vaikka onhan ne jo hioutuneet, mutta kuitenkin tulee esille.

Uskonto on herättänyt paljon keskustelua, myöskin erimielisyyksiä. Olemme kuitenkin keskustelleet asioista hyvässä ja arvostavassa hengessä ja koemme, että tärkeimmistä elämänarvoista olemme kuitenkin samaa mieltä.

6.2 Parien kohtaamat asenteet

Asenteilla tarkoitetaan positiivisia tai negatiivisia näkemyksiä tietystä ilmiöstä, ryhmästä tai henkilöstä. Asenteisiin sisältyy tunteita, tietoja ja ajatuksia. (Söderling 2013, 22.) Suomessa vallitseva asenneilmapiiri maahanmuuttajia kohtaan on viime vuosina tiukentunut, mikä näkyy myös kahden kulttuurin parien arjessa. Tutkimuksen seitsemästä haastateltavasta viisi kertoi kohdanneensa negatiivista suhtautumista suhteeseensa joko lähipiirin tai ulkopuolisten taholta. Negatiivinen suhtautuminen oli heidän mukaansa näkynyt katseina, halveksuntana, vihapuheena ja painostuksena suhteen lopettamiseksi.

Esimerkiksi omat vanhempani suhtautuivat alussa hyvin kielteisesti nykyiseen puolisooni ja jopa painostivat lopettamaan suhteen. Kaupungilla käsi kädessä kulkiessa keräämme katseita, joskus jopa hyvinkin uhkaavia sellaisia.

Kaksi haastateltavaa kertoi, että eivät olleet juurikaan kohdanneet ennakkoluuloja tai negatiivista suhtautumista. Toinen heistä kertoi, että he olivat parina kohdanneet enimmäkseen positiivista suhtautumista niin läheisten kuin ulkopuolisten taholta. Haastateltavien vastauksissa oli nähtävissä, että heidän kokemuksensa asenteiden kohtaamisesta vaihtelivat yksilöllisesti huolimatta siitä, että kaikilla oli samankaltaiset taustat parisuhteessaan.

Yllättävänkin hyviä. Rasismia emme ole kohdanneet vaikka asumme pienellä paikkakunnalla. En osaa sanoa, miksi toiset kohtaavat enemmän huonoja asenteita.

Yleisen asenneilmapiirin haastateltavat kokivat negatiiviseksi ja jopa vihamieliseksi heidän kaltaisiaan pareja kohtaan. Usealla haastateltavalla tämä on aiheuttanut stressiä parisuhteeseen ja pelko ihmisten asennoitumisesta on tuonut haasteita arjen elämään.

Internetin keskustelupalstat ovat täynnä asiattomia kommentteja ulkomaalaisten ja suomalaisten välisistä suhteista. Lähes automaattisesti leimataan turvapaikanhakijamies epäluotettavaksi onnenonkijaksi ja suomalainen nainen leimataan tyhmäksi ja helpoksi.

Kahden kulttuurin parien kohtaamilla asenteilla on merkitystä parin hyvinvoinnissa ja ulkomaalaisen puolison integroitumisessa. Eräs haastateltava koki epäkohdaksi yhteiskunnan asennoitumisessa turvapaikanhakijoita ja maahanmuuttajia kohtaan, että Suomessa jo pitkäänkin asunut henkilö säilyy ikuisena turvapaikanhakijana tai maahanmuuttajana.

Turvapaikanhakijan leima on jotenkin semmoinen, vaikka on opiskelut ja työssä niin, että tuntuu että on se turvapaikanhakuprosessi koko ajan läsnä.

Ammattilaisten asenteilla on suuri vaikutus maahanmuuttajan sekä kahden kulttuurin parien kokemukseen yhteiskuntaan kuulumisesta. Tutkimukseni haastateltavat kertoivat kohdanneensa sekä positiivista että negatiivista asennoitumista eri palveluissa. Positiivisia asenteita parit olivat kohdanneet sekä julkisen sektorin että muiden tahojen asennoitumisessa. Haastateltavien kokemukset olivat kuitenkin hyvin yksilöllisiä ja vaihtelevia. Toinen haastateltava oli saattanut saada positiivista palvelua, kun taas toinen oli kokenut samassa palvelussa asennoitumisen kielteiseksi paria kohtaan.

Positiivista on sanottava ulkomaalaispoliisin palveluista, he ovat aina kohdelleet meitä molempia kunnioittavasti ja asiallisesti. Ja siellä on kuitenkin tullut tässä vuosien varrella jo useasti vierailtua.

Positiivisia kokemuksia enemmän haastateltavat toivat esille kokemuksia koostamastaan negatiivisesta suhtautumisesta ammattilaisten taholta. Ammattilaisten taholta huonoa asennoitumista kertoi kokeneensa viisi haastateltavaa. On syytä huomata, että negatiivisia kokemuksia esille tuoneista haastateltavista neljän

kohdalla turvapaikkaprosessi oli joko kesken tai päättynyt kielteiseen turvapaikkapäätökseen. He kertoivat kohdanneensa ammattilaisten taholta huonoa ja jopa halveksuvaa suhtautumista. Asennoituminen paria kohtaan oli ollut usean haastateltavan mielestä työkeää ja asiatonta. He eivät myöskään kokeneet, että heidän parisuhdettaan tuettaisiin tarpeeksi.

Vastaanottokeskuksen työntekijät suhtautuvat suhteeseemme halveksivasti ja kerran kuulin lähtiessäni toimiston ovenraosta kuinka eräs työntekijä solvasi yleisesti kaikkia niitä naisia, jotka antavat "niiden karvakäsien" koskea itseään.

Osa työntekijöistä kohtaa maahanmuuttajat 2. luokan kansalaisina ja käyttäytyminen on pahimmassa tapauksessa törkeää. Katsotaan neidän vartta pitkin ja usein käyttäytyminen voi olla myös puolisoa kohtaan samanlaista.

Asenteet ovat tuntuneet jossain määrin ennakkoluuloisilta ja torjuvilta. Työntekijöiden pitäisi suhtautua jokaiseen pariin yksilöllisesti, jokaisen suhteen tarina on erilainen eikä niitä voi siis laittaa yhteen muottiin. Usein viranomaisten suhtautuminen tällaisissa tilanteissa on tylyä ja tuntuu, että ennakoasenteet vähentävät halukkuutta palvelulla.

Turvapaikkaprosessin sujuvuus ja ammattilaisten asennoituminen nousivat pareilla erittäin merkittävään rooliin ja näkyivät selvästi lähes kaikkien haastateltavien vastauksissa. Haastateltavat toivat esille, että toivoisivat viranomaisten suhtautumisen olevan kahden kulttuurin pareja kohtaan empaattisempaa ja yksilöllisempää.

6.3 Kahden kulttuurin parien kokemukset palveluista

Parien palvelutarpeet ja kokemukset vaihtelivat sen perusteella, kuinka pitkä parisuhde oli kyseessä. Turvapaikkaprosessin vaihe näyttäytyi myös haastateltavien vastauksissa. Pidempään parisuhteessa olleet haastateltavat toivat esille laajemmin kokemuksia eri palveluista, kuin tuoreessa parisuhteessa olleet haastateltavat. Pidempään yhdessä olleet parit kokivat, että eivät tällä hetkellä tarvitse erityispalveluita. Palveluita he olivat tarvinneet enemmän suhteen alkuvaiheessa

sekä turvapaikkaprosessin aikana. Pidempään parisuhteessa olleilla haastateltavilla oli positiivisia kokemuksia eri järjestöistä, ulkomaalaispoliisista ja maistraatista.

Mielestäni parhaiten palveluiden tarpeeseen tällä hetkellä vastaavat kolmannen sektorin järjestöt, jotka pyrkivät jakamaan tietoutta, luomaan ja tiedottamaan erilaisista toiminnoista sekä parantamaan maahanmuuttajapalveluita.

Parien palvelutarpeet vaihtelivat myös elämäntilanteen mukaan. Parisuhdepalveluita haastateltavat eivät olleet juurikaan käyttäneet, eivätkä kaikki edes kokee neitä tarvitsevana. Parisuhdepalveluita oli heidän mukaansa haasteellista löytää eivätkä turvapaikanhakijat ole oikeutettuja käyttämään kaikkia palveluita. Maistraatin palveluista monella haastateltavalla oli positiivisia kokemuksia, sillä maistraatin palveluita osa haastateltavista oli käyttänyt avioitumiseen liittyvien asioiden selvittelyssä..

En olisi suhteemme alussa laittanut pahakseni jos olisin voinut joko yksin tai mieheni kanssa päästä pariterapeutille puhumaan. En kuitenkaan täyttänyt kunnallisen terapian ehtoja eikä pariterapiaa tarjota turvapaikanhakijoille.

Maistraatin henkilökunta oli aivan mielettömän avuliasta ja ihanaa. Asioimme usean eri virkamiehen kanssa ja kaikki käyttäytyivät meitä kohtaan hyvin ja asiallisesti. Parempaa palvelua ei olisi voinut toivoa!

Turvapaikkaprosessi nousi esille erityisesti niiden haastateltavien kommentteissa, joiden parisuhde oli vielä tuore. Heillä turvapaikkaprosessi näkyi monin eri tavoin elämässä, eikä heillä ollut juurikaan kokemuksia muista palveluista. Viisi haastateltavaa kertoi turvapaikkaprosessin aikana eteen tulleista negatiivisista kokemuksista. Näitä kokemuksia heillä oli vastaanottokeskuksen ja julkisen sektorin palveluista. He kokivat, että heidän parisuhteeseensa suhtautuminen ei ollut arvostavaa ja asenteiden annettiin vaikuttaa asiakaspalvelussa.

Vok:n henkilökunnan osalta toivoisin asiallisempaa käytöstä ja edes jonkinlaista apua. Heidän kuitenkin pitäisi tietää esimerkiksi turvapaikkaprosessista asioita, joten kysyttäessä luulisi heidän vastaavan.

Mielestäni eritoten julkisen sektorin puolella olisi tärkeää kiinnittää huomiota työntekijöiden ja viranomaisten ammatillisuuteen ja kykyyn kohdata maahanmuuttajataustaisia ihmisiä sekä pariskuntia.

Kahden haastateltavan kohdalla puolisoilla ei ollut oleskelulupaa Suomessa. Lisäksi kolmen haastateltavan puolison turvapaikkaprosessi oli vielä kesken ja pelkona heillä oli, ettei puoliso saisi jäädä Suomeen. Heidän vastauksissaan näyttyi pettymys palveluihin ja pelko tulevaisuudesta. He kokivat, että heidän parisuhteensa on jonkinlaisessa välitilassa, eivätkä puoliset ole yhdenvertaisessa asemassa palvelujärjestelmässä.

Toisaalta, ei kai se auta, kuin uskoa tulevaisuuteen, mutta kun et oikein saa mistään kiinni tai apua niin tuntuu että No hohhoijaa.

Haasteena on se, että emme tiedä miten lopulta käy – saanko mieheni käännytyspäätöksen ja jääkö paperittomana Suomeen.

Paperittomuus tuo suuria haasteita arjen elämään sekä parisuhteeseen. Eräs haastateltava, jonka puoliso oli paperiton, toi esille, ettei kukaan ole oikein osannut heitä auttaa tilanteessa. Palveluissa ei vielä huomioida paperittomia, eikä heitä osata kunnolla neuvoa oikeiden palveluiden piiriin. Oleskeluluvan puuttuminen vaikuttaa heihin yksilöinä sekä pariskuntana, eikä tukea tilanteeseen ole ollut saatavilla juurikaan.

Lisäksi se, ettei hänellä ole vielä kukaan oleskelulupaa, vaikuttaa myös parisuhteeseemme ja molempien jaksamiseen.

Turvapaikkaprosessiin liittyy myös usein mielenterveyteen vaikuttavia seikkoja. Moni turvapaikanhakija kärsii traumojen aiheuttamista psyykkisistä oireista. Nämä näkyivät haastateltavien mukaan heidän elämässään. Lähes jokainen haastateltava kertoi, että parisuhteessa vaikutti jollain tavalla psyykinen kuormitus. Palveluita ja tukea näiden psyykkisten oireiden hoitamiseen, ei koettu olevan riittävästi. Eräs haastateltava toi esille omia ja puolison psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttaneita seikkoja. Psyykkiset haasteet olivat kuormittaneet molempia ja kuormitus oli näkynyt parisuhteessa.

Molempien jaksaminen on ollut kovilla ja molemmat ovat olleet aika masentuneita ja alamaissa välillä. Puolisollani tilanne meni jopa siihen, että hänen täytyi hakea väliaikaisesti myös mielialalääkkeet.

Meidän tapauksessa saimme käsitellä riippuvuusasiat sekä mielen-terveydenhaasteet ihan omin avuin, kun puolisoillani ei ole oikeutta mihinkään em. palveluihin.

Haastateltavat kertoivat, että tiedon saamisessa eri palveluista oli suuria haasteita. Infoa palveluista joutui itse etsimään aktiivisesti ja mikäli ei itse osannut tietoa etsiä, seurauksena oli, että jäi ilman palvelua kun ei siihen osannut etsiä. Nämä haasteet palveluista saatavan tiedon saamisessa tulivat esille kaikkien haastateltavien vastauksissa. Palveluiden pirstaleisuus vaikuttaa myös siihen, että tiedottaminen niistä ei saavuta kaikkia kohderyhmään kuuluvia. Infon kerrottiin olevan sekavaa ja eri tahot neuvovat samassa asiassa toimimaan useilla eri tavoilla. Haastateltaville oli jäänyt tunne, etteivät viranomaiset ja muut palveluja tarjoavat itsekään tiedä mistä puhuvat.

Suurlähetystöstä saimme jonkin verran apua, mutta kielimuurin takia monia asioita jäi epäselväksi. Tietoa haimme lähinnä puskaradion kautta, jolloin eri tahoilta saimme erilaista tietoa. On vaikeaa tietää, miten oikeasti pitäisi toimia jotta kaikki menee oikein.

Usea haastateltava toi esille kokeneensa viranomaisten sysäävän liikaa vastuuta asiakkaalle tiedon etsimisessä. He näkivät, että suomalaisen puolison oletettiin hoitavan toisen puolison asioita ja etsivän itse tarvittavia tietoja palveluista. Tällainen toiminta viranomaisten taholta turhautti haastateltavia ja loi painetta parisuhteeseen. Toinen puolisoista joutui toimimaan toisen edunvalvojana jopa sellaisissa asioissa, joista hänellä ei ollut tarpeeksi tietoa. Haastateltavat kokivat puolison edunvalvojana toimimisen vaikuttavan parisuhteen dynamiikkaan luomalla ristiriitoja puolisoitten välille.

Kyllä meille ainakin suoraan sanottiin, että kun sulla on nyt vaimo niin sun vaimon pitää hoitaa nämä asiat. Ja vaikka en ymmärrä niistä mitään niin silti.

Myös viranomaisten taholta oletetaan, että minä hoidan asioita kun kerran tiedän näistä asioista mutta välillä tekee mieli sanoa, että kysy niiltä se on niiden työtä. Mutta sitten kuitenkin huomaan, että usein tiedät asioita enemmän kuin ne viranomaiset, mikä on turhauttavaa.

Neljä haastateltavaa kertoi, että heillä oli ollut vaikeuksia tiedon saamisessa turvapaikkaprosessiin sekä avioliiton solmimiseen liittyen. Konkreettisia neuvoja olisi tarpeellista saada koko turvapaikkaprosessin ajan ja siinä tilanteessa, kun pari pohtii avioitumista. Moni haastateltava koki, että avioitumiseen tai paperittomuuteen ei ole saatavilla tarpeeksi apua viranomaisilta. Haastateltavien mukaan palveluita tulisi kehittää monin tavoin, jotta ne vastaisivat kahden kulttuurin pariin tarpeisiin. Turvapaikkaprosessiin liittyvien palveluiden kehittämisen tulisi lähteä heidän mukaansa maahanmuuttopolitiikan selkiyttämisestä ja edetä koko prosessiin. Haastateltavat toivoivat kotoutumispalveluiden alkamista turvapaikkaprosessin alusta alkaen sekä lisää tukea mielenterveyteen ja päihdepalveluihin.

Olisi hyvä saada jo heti suhteen alkuvaiheessa neuvontaa eri vaihtoehtoista, etenkin jos turvapaikkaprosessi on vielä kesken. Asioita joutuu selvittämään vastaanottokeskuksessa, lakimiehen kanssa, poliisilla, maistraatissa, suurlähetystössä sekä puskaradion kautta. Internetistä ei löydy juurikaan mitään asiallista tietoa vastaavanlaisista tilanteista.

6.4 Tuen merkitys parisuhteelle

Tutkimuksessa tuen merkitys näyttäytyi suurena. Haastateltavat kaipasivat tukea parisuhteessa sekä turvapaikkaprosessiin liittyvissä kysymyksissä. Osa haastateltavista oli saanut keskusteluapua ja tukea neuvolasta, seurakunnalta ja eri järjestöjen kautta. Usea haastateltava toi esille läheisten ja sukulaisten tuen voimaannuttavan vaikutuksen parisuhteelle. Ilman tätä läheisten tukea, olisi pari ollut todella yksin. Läheisiltä saatu tuki oli ollut eniten keskustelua ja kuuntelua, mutta myös taloudellista apua tarvittaessa. Ulkomailla oleviin sukulaisiin pidettiin yhteyttä ja saatiin tukea parisuhteeseen ja arjen haasteisiin. Viiden haastateltavan kohdalla suomalaisen puolison perhe ja läheiset olivat suhtautuneet pariin hyvin. Kaksi haastateltavaa kertoi kuitenkin kokemuksia läheisten hyljinnästä ja negatiivisesta suhtautumisesta suhdetta kohtaan.

Käytännössä ei mistään muualta taholta kuin ainoastaan läheisiltä. Minun perhe ja ystävät ovat ottaneet puolisoni hyvin vastaan ja myötäeläneet tätä vuosia jatkunutta painajaista. Ilman läheisten kuuntelemista, keskusteluapua ja tukea, olisimme varmasti huomattavasti enemmän hukassa.

Sukulaiseni ja muutamat ystäväni olivat alussa hyvin skeptisiä suhteestamme ja koin jopa painostusta omien vanhempieni taholta suhteen lopettamiseksi.

Suuri osa haastateltavista koki, että muuta kuin läheisten tarjoamaa tukea ei ole saatavilla tarpeeksi. Varsinkin viranomaisilta saatavaan tukeen he olivat pettyneitä. Tuen tarpeita ei viranomaisten toimesta huomioitu tai niitä ei ymmärretty oikein. Usealla haastateltavalla oli kokemuksia siitä, että heillä itsellään oli enemmän tietoa palveluista ja tuesta, kuin heidän asioitaan hoitaneilla viranomaisilla. Lisäksi haastateltavat kokivat, että heitä ”pompotellaan” luukulta toiselle, eikä kukaan ota vastuuta asioiden hoitamisesta. Eräs haastateltava toi esille kokemuksen siitä, ettei näiden parien parisuhdetta oteta palveluissa vakavasti.

Tuntuu, että näitä pareja ei oteta silleen niin vakavasti, että kun se prosessi on kesken ja ei tiedä voiko mies jäädä.

Vertaistuen merkitys nousi haastateltavien kokemuksissa selvästi esille. Vertaistukea tarvitsivat parisuhteen molemmat puoliset ja se koettiin erittäin tärkeäksi keinoksi vaihtaa ajatuksia sekä saada tukea samanlaisessa elämäntilanteessa olevilta. Osa haastateltavista kertoi lähipiirissään olevan myös muita kahden kulttuurin parisuhteessa eläviä, joiden kanssa he jakoivat kokemuksia. Vertaistukea haastateltavat olivat löytäneet jonkin verran internetin kautta, joka koettiin hyväksi väyläksi jakaa ajatuksia ja kokemuksia.

Varmaan se vertaistuki olis yksi iso asia todennäköisesti. Kyllä mä luulen, että siellä on sitä tukea ja äitinsä ja tätiensä kanssa puhuu myös tosi paljon. Hänen eno asuu Ruotsissa ja sinne mies on tosi paljon yhteydessä. Luulen, että se eno on yksi iso vertaistuki siinä miten selvitä oudossa maassa ja tilanteessa.

Vertaistukea on löytynyt internetin kautta, mutta enemmänkin tukea voisi olla. Vertaistuki samassa tilanteessa olevilta pariskunnilta olisi tärkeää. Neuvontaa, ohjausta, keskusteluapua.

Myöhemmin olen löytänyt vertaistukea netistä. Silloin kun olisin sitä suhteemme alussa tarvinnut, en tukea saanut kuin muutamalta läheiseltä ystävältäni.

Kahden kulttuurin pareille suunnattuja matalan kynnyksen palveluita sekä vertaistukea tulisi haastateltavien mukaan olla enemmän tarjolla. Vaikka osa haastateltavista oli löytänyt vertaistukea niin moni haastateltavista kertoi kaipaavansa vertaistukea enemmän heti suhteen alusta. Vertaistuen etsiminen koettiin myös haasteelliseksi, sillä juuri samankaltaisessa suhteessa eläviä on vaikea tavoittaa.

Vertaistukea tai keskusteluja vastaavanlaisista tilanteista olen yrittänyt netistä ehtiä, mutten ole sellaisiin palveluihin / Keskusteluryhmiin törmännyt.

Kahden kulttuurin pareille on erityisen tärkeää tulla kohdatuksi vertaisena, ilman selittelyjä siitä mistä tulee tai mistä on kotoisin. Vertaistuen saaminen on tärkeää molemmille puolisoille vaikka heillä saattaa olla eri väylät sen etsimisessä. Usein maahanmuuttajataustainen puoliso löytää vertaistukea läheisiltä samaa kulttuuritaustaa edustavilta ja suomalaissyntyinen puolestaan samassa elämäntilanteessa olevilta tuttavilta tai erilaisista vertaisryhmistä. (Del Angel 2016.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Elämänmuutosten yhteisvaikutus

Millaisia haasteita kahden kulttuurin parit elämässään kohtaavat? Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan huomata, että tutkimukseni kahden kulttuurin parit elävät erityisesti suhteen alkuvaiheessa kriittistä aikaa monien eri haasteiden kuormittaessa parisuhdetta. Haasteina näyttäytyvät puolisoitten roolien muutokset, ongelmat turvapaikkaprosessissa, negatiivisten asenteiden kohtaaminen, kulttuuriset erot sekä palveluissa esiintyvät vaikeudet. Anglèn (2014, 92–93) väitöskirjan tulosten mukaan kaksikulttuurisen parisuhteen ensimmäiset vuodet ovat usein haasteellisimmat, johtuen monista elämänmuutoksista. Maahan muuttaneelle puolisolle on suuri muutos hypätä uuteen kieli- ja kulttuuriympäristöön. Lisäksi parin suomalainen puoliso joutuu uuteen tilanteeseen, jossa hänen olisi osattava tukea ja auttaa puolison sopeutumisessa ja kotoutumisessa.

Tutkimuksessani on nähtävissä parin suomalaisen tai Suomessa pidempään asuneen puolison korostunut asema asioiden hoitajana ja vastuun kantajana käytännön järjestelyissä. Osalle haastateltavista tämän vastuun kantaminen on raskasta ja voimia vievää, mutta toisaalta sen koetaan myös lujittavan parisuhdetta. Monille tilanne on uusi ja parin on kyettävä keskustelemaan roolien muutoksesta, sillä ilman keskustelua sen koetaan aiheuttavan ristiriitoja parisuhteeseen. Parisuhteen dynamiikan kannalta on tärkeää, että molemmilla puolisoilla olisi tasavertaiset mahdollisuudet toimia yhteiskunnassa. Vaikka puolison rooli korostuu kotoutumisen alkuvaiheessa, silti päävastuu kotouttamisesta ja sopeutumisen tukemisesta kuuluisi yhteiskunnalle myös kaksikulttuuristen pariin kohdalla. Aiemmissä kahden kulttuurin pareihin keskittyneissä tutkimuksissa on noussut esille samoja näkökulmia suomalaiselle ja ulkomaalaiselle puolisolle luoduista rooliodotuksista. Palveluissa ulkomaalainen puoliso usein ohitetaan ja palveluita on paremmin saatavilla silloin, kun mukana on suomalainen puoliso. Suomalainen puoliso toimii ulkomaalaisen puolison asioidenhoitajana, jotta asioita saadaan

hoidettua. Tämä aiheuttaa ulkomaalaiselle puolisolle riippuvuutta toisesta puolisosta, rajoittaa hänen sosiaalisia suhteitaan sekä tuo suomalaiselle puolisolle liikaa vastuuta tilanteesta. (Rodrigues 2016, 39–40; Anglè 2014, 92.)

Haasteiden vaikutukset parisuhteessa näyttävät lievittyvän suhteen jatkuessa, mutta on huomioitava parisuhteiden yksilölliset erot. Tutkimukseni kohderyhmän pareilla on nähtävissä eroja parisuhdetta kuormittavissa tekijöissä sen mukaan, miten turvapaikkaprosessi on edennyt. Parit, joilla turvapaikkaprosessi on edennyt sujuvasti, ovat tulosten perusteella tyytyväisempiä palveluihinsa. Heillä parisuhteen stressitekijät ovat vähäisempiä. Parit, joilla toisen puolison turvapaikkaprosessi on ollut vaikea, kokevat enemmän haasteita myös muissa palveluissa ja parisuhteen kuormittuminen on suurempaa. Oksi-Walterin (2005, 30–32) mukaan pidempään parisuhteessa olevat pääsevät useimmiten yli maahanmuuton mukanaan tuomista haasteista. Tähän vaikuttaa elämäntilanteen, kotoutumisen ja parisuhteen edistyminen. Pidemmässä parisuhteessa olevat ovat kyenneet ratkaisemaan kaksikulttuurisen parisuhteen kriisivaiheita.

7.1.1 Kulttuurierot

Kulttuurilla tarkoitetaan yhdistävää tekijää ihmisten tai yhteisön arvoille, tavoille ja uskomuksille. Sen nähdään välittyvän yhteisössä sukupolvilta toisille oppimisen ja sosialisoinnin kautta. (Korhonen 2013, 34–35.) Kulttuurierot nousevat esille erilaisen kulttuuritaustan omaavien ihmisten kohtaamisissa. Kulttuurierot mielletään yleisessä keskustelussa usein kahden kulttuurin pariin kompastuskiveksi, mutta tutkimuksessani kulttuurieroja ei koettu ylittämättömiksi haasteiksi. Haastateltavat kertoivat, että tärkeä parisuhteen kulttuurierojen ratkaisija on ollut avoin keskustelu. Voidaan siis huomata, että kulttuurisista ja vakaumusellisista eroista avoimesti keskustelevat parit kykenevät parisuhteessaan selvittämään kulttuurierojen mukanaan tuomia haasteita paremmin kuin parit, joilla samoja keskusteluja ei juuri käydä. Samoja tuloksia on saatu muun muassa Perhebarometrissä, jossa tutkimukseen osallistuneet kertoivat suhteessa ristiriitoja aiheuttavan aivan tavallisten arkipäivän riitojen. Kulttuurierojen olemassaolo kuitenkin

tiedostetaan, mutta niiden ei koeta olevan pelkästään haasteita, vaan myös voimavaroja parisuhteessa. (Lainiala & Säävälä 2012, 119.)

Milton J. Bennetin (2004) kulttuurisen herkkyyden kehittymisen teoriaa mukaillen voidaan huomata, että kulttuurierojen sovittaminen yhteen vaatii pareilta kulttuurista herkkyyttä ja puolisoilta ymmärrystä toisen erilaisia tapoja, ajatuksia ja taustaa kohtaan. Kahden kulttuurin parisuhteet ovat parhaimmillaan hyvä esimerkki siitä, kuinka eri taustoista tulevat puoliset ovat löytäneet yhteisiä kulttuurisia toimintamalleja ja muodostaneet omaa kolmatta kulttuuriaan. Tutkimukseeni osallistuneissa oli niin tuoreissa että jo pidemmissä parisuhteissa olevia henkilöitä. Eryteisesti pidempään parisuhteessa olleet kertoivat yhteisten pelisääntöjen ja tapojen muotoutumisesta parisuhteen edetessä. Ymmärrys toisen erilaista kulttuuria ja taustaa kohtaan kasvaa pikkuhiljaa ja samalla rakennetaan omaa yhteistä kulttuuria. Tuoreissa parisuhteissa olevat haastateltavat ovat vasta tämän matkan alussa, mutta avoin vuorovaikutus sekä hyväksyvä asennoituminen kulttuurisia sekä vakaumuksellisia eroja kohtaan luovat hyvät lähtökohdat.

Tutkimukseeni osallistuneista lähes jokainen mainitsi uskonnon olevan yksi haasteellinen aihe parisuhteessa. Haastateltavat kertoivat uskonnon aiheuttavan paljon keskustelua ja jopa ristiriitoja. Haastateltavat, jotka mainitsivat uskonnon vastauksissaan, kertoivat myös keskustelewansa puolison kanssa uskonnosta usein. He kokivat, että on tärkeää tuntee puolison uskonnollisia tapoja, jotta arkea voidaan elää yhteisymmärryksessä. Kahden kulttuurin parisuhteissa erilaisten vakaumusten yhteen sovittaminen vaatii puolisoilta joustoa ja avointa suhtautumista toisen vakaumukseen ja sen piirteisiin. Tärkeintä on, että puoliset kykenevät kunnioittamaan toistensa vakaumusta ilman, että niitä asetetaan kilpailemaan keskenään paremmuudessa. Puolisoiden tulee ymmärtää sekä omien että puolison arvojen merkitys ja niiden pohjalta lähteä rakentamaan yhteistä arvopohjaa parisuhteelle. (Novitsky 2013; Duo kahden kulttuurin perheille 2013.)

7.1.2 Ennakkoluulojen kohtaaminen

Eräs merkittävä kahden kulttuurin parien kohtaamista haasteista on yhteiskunnassa vallitseva asenne- ja keskusteluilmapiiiri. Kahden kulttuurin parit kohtaavat ennakkoluuloja vielä varsin paljon ja erityisesti ennakkoluulojen kohteeksi joutuvat ne parit, joissa puolisoiden ulkonäkö on selkeästi valtaväestöstä erottuva. (Söderling 2013, 28.) Tutkimukseeni osallistuneilla oli useita kokemuksia negatiivisesta suhtautumisesta. Parit kohtaavat katseita, ihmettelyä ja huuteluita liikkueksaan yhdessä julkisesti. Vihapuhetta haastateltavat kohtaavat eniten verkossa, jossa sen esittäminen on anonyymisti helppoa ja kiinnijäämisen riski pieni. Aallon ja Hildénin (2008, 40–41) kahden kulttuurin parien rasismikokemuksia käsittelevässä opinnäytetyössä nousi esille parien kohtaavan ennakkoluuloja, syrjintää ja jopa rasismia. Ulkopuolisten tahoilta tyypillisiä syrjinnän muotoja parien kohdalla ovat katseet, nimittelyt, huutelut ja ulkopuolelle jättäminen. Tällaisten negatiivisten asenteiden kohtaaminen voi osaltaan lisätä puolisoiden kokemaa stressiä eikä tue toisen puolison sopeutumista Suomeen. Berryn (2006B) teorian mukaisesti näen, että parin ulkomaalaisen puolison akkulturaatioon vaikuttaa ympäröivän yhteiskunnan asennoituminen turvapaikanhakijoihin. Nykyinen maahanmuuttokeskustelu on polarisoitunut ja varsinkin turvapaikanhakijoita kohtaan esiintyy paljon ennakkoluuloja. Tällainen asenneilmapiiri ei ole kotoutumista tukeva ja on varmasti osasyynä akkulturaatiostressissä, jota myös tutkimukseeni osallistuneet haastateltavat kuvasivat vastauksissaan.

Tutkimukseeni mukaan kaikki parit eivät kuitenkaan kohtaa yhtä paljon ennakkoluuloja, vaan osalla kokemukset ulkopuolisten negatiivisesta suhtautumisesta olivat vähäisempiä. Syytä sille, miksi toiset parit kohtaavat enemmän ennakkoluuloja, on vaikea yksiselitteisesti löytää, sillä tähän vaikuttavat monet eri tekijät. Eri tutkimuksissa on käsitelty maahanmuuttajien kohtaamaa syrjintää ja ennakkoluuloja ja niissä on noussut esille syrjintäkokemusten erilaisuus, myös samaa etnisyttä edustavien vastaajien välillä. Mahdollisia taustavaikuttajia eroille kokemuksissa voivat olla asuinpaikkakunta, missä ja milloin liikutaan sekä millaisissa paikoissa asioidaan. Eniten syrjintää koetaan kaduilla ja liikkueksaan julkisissa paikoissa. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 130–135; Mannila, Castaneda & Jasinskaja-

Lahti 2012, 237–238.) Näen näiden yllä mainittujen seikkojen olevan taustavai-
kuttajina myös tutkimukseni parien kokemuksissa.

Ulkopuolisten taholta esiintyvää negatiivista suhtautumista helpottaa, mikäli parin
läheiset suhtautuvat suhteeseen myönteisesti ja kannustavasti. Kahden kulttuu-
rin pareilla suvun ja lähipiirin asennoituminen parin suhteeseen on merkittävä te-
kijä suhteen kannalta, sillä hyväksyvän suhtautumisen kautta he saavat tukea
ratkaisulleen elää kaksikulttuurisessa parisuhteessa. (Lainiala & Säävälä 2012,
96, 120.) Suurella osalla tutkimukseni pareista läheisten suhtautuminen on ollut
neutraalia tai hyväksyvää. Tämä on selvästi ollut eräs heidän suhdettaan tuke-
vista tekijöistä. Hyväksyvässä ilmapiirissä heillä on ollut mahdollisuus turvautua
läheisten tukeen eteen tulevissa haasteissa.

Huolestuttavana piirteenä opinnäytetyön tuloksissa näkyy, että haastateltavat
nostivat useasti esille kokemuksia ammattilaisten negatiivisista asenteista. Monet
näistä haastateltavien negatiivisista kokemuksista olivat sosiaali -ja terveysalan
palveluista. Talentian (2017) julkaisemien sosiaalialan eettisten ohjeiden mukaan
sosiaalialan työ perustuu ihmisoikeuksien ja yhteiskunnallisen oikeudenmukai-
suuden periaatteisiin, joiden taustalla on yleiset ihmisoikeussopimukset. Sosiaa-
lialan ammattilainen sitoutuu työssään noudattamaan näitä eettisiä ohjeita, joihin
kuuluvat asiakkaan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, osallisuuden tuke-
minen, asiakkaan kohtaaminen kokonaisvaltaisesti ja oikeus yksityisyyteen.
Nämä ammattieettiset ohjeet huomioiden tulisi ammattilaisen osata kohdata ar-
vostavasti myös erilaisesta taustasta tulevia asiakkaita.

On tärkeä huomata, että tutkimukseen osallistuneista seitsemästä haastatelta-
vasta, viiden kohdalla oli kokemus ammattilaisten negatiivisesta suhtautumisesta
paria kohtaan. Haastateltavat olivat kohdanneet negatiivista suhtautumista eri
palveluissa. Osaan kokemuksista sisältyi parisuhteen aliarvioimista ja myös suo-
ria negatiivisia kommentteja parisuhteesta ammattilasten taholta. Kaksi muuta
haastateltavaa toivat esille, etteivät olleet kokeneet saavansa asianmukaista suh-
tautumista suhteeseensa palveluissa. Heidän kohtaamansa asenteellisuus ei ol-
lut kuitenkaan niin suoraa kuin muiden viiden haastateltavan kohdalla. Väestölii-

ton teettämässä Perhebarometrissä haastatellut parit toivat esille ennakkoluuloisen asennoitumisen maahanmuuttajaan varsinkin silloin, kun hän oli EU:n ulkopuolelta (Lainiala & Säävälä 2012, 110–111). Ammattilaisten rooli on merkityksellinen, sillä sosiaalialan ammattilaiset ovat ensimmäisiä, joita nämä parit kohtaavat hakeutuessaan palveluihin. Näiden kohtaamisten kautta voidaan luoda joko luottamusta tai epäluottamusta. Mahdollisesti nämä parien negatiiviset kokemukset heijastuvat heidän myöhemmissä kohtaamisissaan ammattilaisten kanssa. Anni Rodrigues (2016, 45–46) toi esille opinnäytetyössään huolestuneisuutensa sosiaalialan ammattilaisten suhtautumisesta kahden kulttuurin pareja kohtaan. Myös hänen opinnäytetyöhönsä tutkimukseen osallistuneet parit olivat kokeneet epätasa-arvoista kohtelua ja asenteellisuutta palveluissa.

Hammar-Suutari tutki väitöskirjassaan viranomaisten kykyä kohdata monikulttuurisia asiakkaita. Hänen tutkimuksessaan kävi ilmi, että julkisen sektorin työntekijät tiedostavat monikulttuurisessa asiakastyössä tarvittavan kulttuurien välistä kompetenssia. Moni ei kuitenkaan ollut tietoinen millaisia taitoja ja valmiuksia tähän tarvitaan. Hammar-Suutarin mukaan työntekijän ennakkoluuloihin ja stereotyyppioihin vaikuttaa hänen oma epävarmuutensa asiakaskohtaamisissa. Kulttuurisen tiedon ja varmuuden kasvaessa näkyy tämä asiakaspalvelussa ja suhtautumisessa erilaisia asiakkaita kohtaan. (Hammar-Suutari 2009, 149–150.) Peilattaessa näitä Hammar-Suutarin tutkimustuloksia omiin tuloksiini, nousee esille pohdinta siitä, kuinka valmistautuneita viranomaiset ovat kohtaamaan kaksikulttuurisia pareja? Kahden eri kulttuuritaustaa edustavan parisuhde voi näyttäytyä myös ammattilaisille eksoottisena ja uutena, varsinkin kun kyseessä on pari, jossa toinen on turvapaikanhakija.

Pohdittaessa asenteita ja niiden kohtaamista on huomioitava, että yksilöiden kokemukset koostuvat useiden eri asioiden yhteisvaikutuksesta ja jokainen yksilö tulkitsee tilanteen omiin oletuksiinsa perustuen. Oletusten taustalla voi vaikuttaa aiemmat huonot kokemukset palveluista ja turvapaikkaprosessin vaiheisiin liittyvät haasteet, jolloin nämä osaltaan voivat heijastua henkilön odotuksiin asiakaspalvelutilanteessa. Vuorovaikutuksessa viranomaisen ja asiakkaan välillä voi nousta esille väärinymmärryksiä, jotka voidaan tulkita välinpitämättömyydeksi tai

ennakkoluuloiksi. (Hammar-Suutari 2009, 153–154.) Asiakkaiden tarpeet ja elämäntilanteet ovat usein haastavia ja viranomaisten kyky niiden selvittämisessä on rajallinen. Tämä voi näyttäytyä asiakkaalle yllä mainittuna välinpitämättömyytenä ja vaikuttaa heidän kokemukseensa ammattilaisen asennoitumisesta. Opin näytetyöni tutkimuksesta nousseet kokemukset ammattilaisten asenteista on nostettava esille, sillä on tärkeää tunnistaa myös sosiaali- ja terveysalalla näkyviä kehittymistarpeita. Asiakkaan arvostavan kohtaamisen merkitys on suuri ja jokainen sosiaali- ja terveysalalla työskentelevä voi kiinnittää huomiota omaan toimintaansa asiakaskohtaamisissa.

7.2 Parien palvelutarpeet

Kahden kulttuurin parit tarvitsevat yksilöllistä sekä heidän elämäntilanteensa huomioon ottavaa kohtaamista palveluissa. Kaikessa sosiaalialan ohjauksessa on lähtökohdana asiakkaan tarpeet ja toiveet. Kohdatessa kahden kulttuurin pareja palveluissa, tulee ammattilaisen huomioida erilaisten kulttuuritaustojen vaikutus niin ohjauksessa kuin palveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa. (Tiuraniemi 2015, 60.) Tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan nähdä, että parien kokemukseen palvelujärjestelmästä vaikuttaa paljon se, kuinka pareja kohdataan ja tuetaan palveluissa. Haastateltavat kertoivat tarvinneensa palveluita ja tukea enemmän suhteen alkuvaiheessa. Usean haastateltavan vastauksissa nousi esille palveluiden olevan vaikeasti hahmotettavia ja tietoa palveluista on vaikea saada. Monissa palveluissa heitä ei osata auttaa tai apu ei ole vastannut heidän tarpeeseensa. Myös Perhebarometrin tulosten mukaan kaksikulttuuriset parit kohtaavat varsinkin suhteen alussa vaikeuksia viranomaisten kanssa asioimisessa. Suhteen alkuvaiheeseen osuva viranomaisbyrokratia vaikuttaa parisuhteeseen usein lisäten stressiä ja vaikeuttaen toisen puolison kotoutumisprosessia. (Lainiala & Säävälä 111–113.)

Palvelukokemukset eri palveluista vaihtelevat ja huonoja kokemuksia esille toivat eniten ne haastateltavat, joiden puolisoilla on haasteita turvapaikkaprosessissa. Paperittomuus ja ongelmat oleskeluluvan kanssa nousivat haastateltavien vastauksissa keskeiseen rooliin ja niiden vaikutus palvelukokemuksissa ja tarpeissa

on selkeästi nähtävissä. Paperittomuuden mukanaan tuomat ongelmat heijastuvat molempien puolisoiden palvelukokemuksiin. Toisen puolison tausta turvapaikanhakijana vaikuttaa eniten juuri näillä pareilla, joilla epätietoisuus tulevaisuudesta on elämässä läsnä koko ajan. Epävarmuus tulevaisuudesta tuo lisää kuormitusta jo muutenkin vaikeassa elämäntilanteessa. Parisuhteessa epävarma tulevaisuus näkyy usein pohdintana suhteen tulevaisuudesta ja yhteisen elämän jatkamisesta. Psykkinen hyvinvointi on eräs tärkeimmistä toimintakykyyn vaikuttavista tekijöistä. Maahanmuuttajilla mielenterveyttä kuormittavat tekijät ovat monitasoisia ja niiden tunnistaminen voi olla haasteellista. Lisäksi turvapaikkaprosessin mukanaan tuoma stressi tuo lisää kuormitusta henkilön psyykeen. Tämä kaikki vaikuttaa henkilön kykyyn toimia parisuhteessa ja muussa elämässä. Heille tulisi olla tarjolla asianmukaisia palveluita, joilla tuettaisiin turvapaikanhakijan koutumista ja toimintakykyä sekä parisuhteen hyvinvointia. (Castaneda ym. 2012, 157–161.)

Parien kohtaamien haasteiden yhteisvaikutukset ovat erittäin merkittävässä roolissa, pohdittaessa heille suunnattujen palveluiden kehittämistä. Tällä hetkellä heidän tarpeisiinsa soveltuvia palveluita ei ole riittävästi. Kohderyhmän parien palvelutarpeet vaihtelivat aivan samoin kuin heidän kokemuksensa eri palveluista. Parien erilaiset taustat vaikuttavat palvelutarpeisiin, mutta yhteisenä tekijänä voidaan nostaa esille tuoreiden parien suurempi tarve palveluille ja erityisesti tuelle parisuhteeseen. Pidempään parisuhteessa olleet parit, eivät juurikaan koe enää tarvitsevansa erityisiä palveluita. He kuitenkin kokevat, että peruspalveluiden tavassa kohdata kaksikulttuuriset parit, on vielä kehitettävää. Kolmannen sektorin palveluihin moni haastateltava kertoi olevansa tyytyväinen ja järjestöjen koetaan vastaavan palvelutarpeisiin tällä hetkellä parhaiten.

Opinnäytetyön tulosten mukaan parit kaipaavat erityisesti vertaistukea. Pidempään parisuhteessa olleilla on usein jo omassa lähipiirissään tuttavita, jotka myös elävät kahden kulttuurin parisuhteessa. Tällöin he saavat vertaistukea lähipiiristä eivätkä koe, että vertaistukea olisi tarpeellista enää etsiä esimerkiksi internetin kautta. Samoja tuloksia saatiin Perhebarometrissä, jossa yleisimmin tukea haettiin läheisiltä ja tuttavilta ja vasta sen jälkeen muilta tahoilta (Lainiala & Säävälä

2012, 74). Tuoreessa parisuhteessa olevat haastateltavat tarvitsevat tukea toisilta samanlaisessa elämäntilanteessa olevilta ja he usein etsivät vertaistukea netistä. Vertaistuen löytäminen koetaan haasteelliseksi, eikä omia henkilökohtaisia asioita haluta jakaa, kuin luotettavien henkilöiden kanssa. Internetistä löytyy kahden kulttuurin pareille suunnattuja vertaisryhmiä, mutta moni haastateltava kaipaa nimenomaan sellaisten vertaisten kanssa käytävää keskustelua, jossa jaetaan samanlaisia kokemuksia turvapaikka- ja oleskelulupa-asioissa sekä kulttuurieroissa. Näitä vertaisryhmiä on haasteellista löytää, ellei omassa tuttavapiirissäkään ole muita vastaavassa tilanteessa olevia. Duon toiminnassa on ollut nähtävissä, että vertaistuki on erityisen tarpeellista kaksikulttuuristen parien hyvinvoinnin kannalta. Samoin neuvoloiden, varhaiskasvatuksen ja sosiaalitoimen ammattilaiset ovat tuoneet esille kahden kulttuurin lapsiperheiden tarpeita vertaistoiminnalle. (Del Angel 2016.) Peilatesani ohjaamani Duon nettivertaisryhmän kokemuksia tutkimukseni tuloksiin, nousee esille samankaltaisia kokemuksia. Vertaisryhmän osallistujat kokivat, että erityisesti vertaisilta saatava keskusteluapu ja kokemusten vaihtaminen tuo ymmärrystä myös siihen omaan parisuhteeseen. Vertaistuen löytäminen on eräs haasteista, jonka nettivertaisryhmän osallistujat toivat esille.

Familia ry tarjoaa Duo-toiminnan kautta sekä kasvokkain tapahtuvaa että netin kautta saatavaa vertaistukea kahden kulttuurin pareille Opinnäytetyön tuloksista käy ilmi, että tutkimuksen kohderyhmän pareilla vertaistuen tarve kiinnittyy vahvasti juuri suhteen alkuvaiheeseen ja turvapaikkaprosessin mukanaan tuomiin haasteisiin. Parisuhteessa on yhtäaikaaisesti käynnissä monia elämänmuutoksia ja parilla on useita haasteita ratkottavana, joissa vertaistuen avulla puolisoilla olisi mahdollista purkaa kokemuksiaan. Tähän tarpeeseen olisi hyvä pyrkiä vastaamaan tarjoamalla kohderyhmän pareille suunnattua toimintaa, joko kasvokkain tai netin kautta.

8 POHDINTA

Kaksikulttuuriset parisuhteet ja perheet rikastuttavat yhteiskuntamme moninaisuutta. Moninaisuus tulisi nähdä positiivisena kehityksenä, sillä siten luodaan edellytyksiä molemminpuoliselle ymmärrykselle ja hyväksynnälle. Kaksikulttuuristen parien tulee saada kokea olevansa osa tätä yhteiskuntaa. Näiden parien ja perheiden huomioiminen laajemmin palveluissa antaisi signaalin, että monimuotoisia perheitä arvostetaan suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kahden kulttuurin parisuhteet eivät ole homogeeninen ryhmä, vaan heidän joukossaan on hyvin erilaisista lähtökohdista tulevia pareja. Tämä asettaa haasteen myös suomalaiselle palvelujärjestelmälle. Kahden kulttuurin parien ja perheiden moninaisuuden huomioiminen lähtee ammattilaisten eettisestä osaamisesta. Sosiaalialan työtä ohjaa lainsäädännön lisäksi ammattieettiset ohjeet. Näihin eettisiin ohjeisiin kuuluu myös ihmisen kohtaaminen yksilöllisesti sekä hänen elämäntilanteensa kokonaisvaltainen huomioonottaminen (Talentia 2017). Työskentelyssä kahden kulttuurin parien ja perheiden parissa täytyy kiinnittää huomiota heidän omakohtaiseen kokemukseensa sekä yksilöllisiin taustoihinsa. He ovat oman elämäntilanteensa parhaita asiantuntijoita ja ammattilaisen tulee välttää yleistäviä johtopäätöksiä esimerkiksi sen perustella, että parisuhteessa on kahta eri kulttuuri- tai uskontotaustaa edustavat puoliset. Jokainen pari ja perhe itse määrittelee arvot, tavat ja uskomukset, joita elämässään toteuttaa. Kaksikulttuurisiin parisuhteisiin liittyy erityispiirteitä, jotka on hyvä tiedostaa, mutta avain luottamuksellisessa kohtaamisessa on avoimuus ja aito halu ymmärtää.

8.1 Jatkotutkimusehdotukset

Tämä tutkimus on ensimmäinen Suomessa, jossa kohderyhmänä ovat kahden kulttuurin parit, joissa toinen puolisoista on taustaltaan turvapaikanhakija. Aiemmissa kaksikulttuurisiin parisuhteisiin keskittyneissä tutkimuksissa on sivuttu aihetta, mutta juuri näiden parien kokemuksia palveluista ei ole vielä aiemmin tutkittu. Koen, että tutkimuksestani on saatu uutta tietoa erityisesti niiden kahden

kulttuurin parien kokemuksista, joissa parisuhde on tuore ja turvapaikkaprosessi on vielä ajankohtainen. Familia ry voi hyödyntää tutkimuksesta saatavaa tietoa, niin omien palveluidensa kehittämisessä kuin myös laajemmassa yhteiskunnallisessa vaikuttamistyössä. Näiden parien kokemuksia ja näkökulmia olisi syytä tuoda enemmän esille, jotta heidän parisuhteisiinsa kohdistuviin negatiivisiin asenteisiin voitaisiin vaikuttaa.

Tutkimukseni tulokset ammattilaisten negatiivisten asenteiden esiintymisestä ovat merkille pantavia ja niiden esiintyminen on havaittu jo aiemmissa kahden kulttuurin pareja käsitelleissä tutkimuksissa. Mielestäni jatkotutkimuksena olisi syytä selvittää, miten ammattilaisten asenteellisuuden ehkäisemiseen voitaisiin paremmin kiinnittää huomiota. Sosiaali -ja terveysalalla työskenteleviä tulisi ohjata ammattietiikka, joten on erittäin huolestuttavaa huomata, että nämä arvot ja ohjeet eivät ole kaikille työntekijöille selviöitä. Toisena jatkotutkimuskohteena tulisi selvittää, miten eri palveluita voitaisiin kehittää paremmin vastaamaan kohderyhmän parien tarpeisiin. Opinnäytetyöni tulosten perusteella palvelujärjestelmässä ei vielä juurikaan huomioida kohderyhmään kuuluvia pareja tai heidän elämäntilannettaan.

Familia ry on tarttunut aiheeseen ja on suunnittelemassa kohderyhmän pareille suunnattua hanketta, jossa tarkoituksena on parien hyvinvoinnin edistäminen ja tukeminen. Tämän hankkeen tarvekartoituksen pohjana hyödynnetään opinnäytetyöstäni nousseita tuloksia. Hankkeessa keskitytään vertaistuen toimintamallien kehittämiseen ja tarjoamaan ohjausta ja neuvontaa kohderyhmän pareille sekä heitä työssään kohtaaville ammattilaisille. Hankkeen aikana olisi tärkeää tehdä lisätutkimusta vertaistuen vaikuttavuudesta parien hyvinvoinnissa ja kohderyhmän parien palvelukokemusten muutoksesta hankkeen aikana. Mielestäni tämä olisi hyvä jatkotutkimuskohde joko opinnäytetyön tai gradun aiheeksi

8.2 Oma ammatillinen kasvu

Lähtökohtani opinnäytetyön tutkimuksessa oli kiinnostuneisuus kahden kulttuurin pariin kokemuksia kohtaan. Koen omakohtaisen kokemukseni kaksikulttuurisesta parisuhteesta tuoneen opinnäytetyön prosessiin syvyyttä ja motivoineen minua etsimään uusia näkökulmia aiheeseen. Opinnäytetyön prosessi on sujunut aikataulun mukaisesti, eikä suuria haasteita ole ilmennyt. Suurimpana haasteena oli kohderyhmän aktivoiminen osallistumaan opinnäytetyön tutkimuksen alkessa. Yhteistyö Familian kanssa sujui saumattomasti ja he tukivat minua opinnäytetyön prosessin eri vaiheissa. Toteutin tutkimusta varsin itsenäisesti tietäen, että tukea yhteistyökumppanilta saan tarvittaessa. Harjoittelujaksoni Familiassa antoi minulle hyvän perustan, jolle opinnäytetyön tutkimusta oli hyvä rakentaa. Opinnäytetyön prosessi on syventänyt aiemmissa opinnoissa ja harjoitteluissa saamiani valmiuksia, ja koen opinnäytetyön prosessissa eteen nousseiden haasteiden valmentaneen minua tulevaa työelämää varten.

Sosionomina tulen työskentelemään alalla, jossa vaaditaan eettisyyttä, asiakastyön osaamista, palvelujärjestelmäosaamista, innovatiivisuutta, tiimityöskentelytaitoja sekä yhteiskunnallista ymmärrystä (Innokylä 2016). Opinnäytetyön prosessi tuki näiden eri taitojen kehittymistä ja toi lisää ymmärrystä eri ilmiöiden yhteiskunnallisesta merkityksestä. Opinnäytetyön toteuttaminen on tukenut eettisen osaamisen kehittymistä, sillä olen joutunut punnitsemaan ja pohtimaan tutkimuksen eettisiä puolia laajalti. Opinnäytetyön tulokset nostivat esille eettisiä kysymyksiä, joiden koen olevan ajankohtaisia laajemminkin yhteiskunnassa. Asiakastyö ja palvelujärjestelmäosaamisen kehittymistä tuki erityisesti opinnäytetyön ja Familia ry:n harjoittelujakson yhdistäminen. Harjoittelujaksolta sain paljon asiakastyö ja palvelujärjestelmäosaamista, joiden kautta opinnäytetyössä käsiteltävä teoria konkretisoitui käytännön tasolle. Tutkimuksellisen kehittämisosaamisen koen karttuneen opinnäytetyön prosessissa, sillä minulla ei ollut aiempaa kokemusta opinnäytetyön tutkimuksesta. Tätä kehittämisosaamista tukee, että olen mukana hankesuunnittelussa, jota Familia toteuttaa kohderyhmään kuuluville parille. Näen tämän olevan hyvä jatkumo oman ammatillisuuteni kehittämisessä.

Opinnäytetyöprosessin kautta olen saanut uusia näkökulmia monikulttuurisuuden ja maahanmuuttajatyön kehittämiseen. Olen myös oppinut katsomaan kaksikulttuurisia liittoja ja perheitä useiden eri ”silmälasiin” läpi. Tiedostan opinnäytetyöprosessin ansiosta yhä laajemmin, että sana kaksikulttuurinen merkitsee ihmisille hyvin erilaisia asioita. Jokainen henkilö antaa sille termille itsensä ja omaa identiteettiään kuvaavan merkityksen.

Opinnäytetyön tutkimukselle oman viehätyksensä toi, että tätä kohderyhmää ei ole aiemmin tutkittu eikä muutakaan kaksikulttuurisiin parisuhteisiin liittyvää tutkimusta ole Suomessa vielä kovin paljon. Tämä tutkimustiedon vähäisyys olisi voinut nousta haasteeksi ilman niitä muutamia tutkimuksia, joita opinnäytetyösäni hyödynsin. Koen saaneeni tuotua tutkimuksessa esille yhteistyökumppanin kehittämistyötä tukevaa tietoa sekä kokonaan uutta tutkimustietoa kohderyhmän pareista. Tästä kertoo, että Familia ry hyödyntää opinnäytetyöni tutkimusta uuden kahden kulttuurin pareille suunnatun hankkeen suunnittelutyössä. Paras palkkio opinnäytetyöprosessin läpi saattamisesta on ollut tieto siitä, että tutkimuksella on ollut merkitystä yhteistyökumppanille. Toivon, että tutkimukseni hyödyttää tulevaisuudessa myös monia kohderyhmään kuuluvia pareja siten, että heidän tarpeensa huomioitaisiin laajemmin palvelujärjestelmässä.

Tämän opinnäytetyöprosessin aikana olen saanut hetken olla mukana usean erilaisen parin elämässä. Heidän elämäntilanteensa ovat monin tavoin koskettavia ja kunnioitan heidän tapaansa selviytyä vaikeassa elämäntilanteessa. Olen kiitollinen kaikille haastateltaville, jotka ennakkoluulottomasti osallistuivat opinnäytetyöni tutkimukseen. Ilman heitä, en olisi saanut kerättyä tärkeää tietoa kaksikulttuurisen parisuhteen kokemuksista, haasteista ja turvapaikkaprosessin vaikutuksesta parisuhteeseen.

LÄHTEET

- Aalto, Tiina & Hildén, Terhi 2008. Kokemuksia rasismista – Monikulttuuristen perheiden näkökulma kohtaamaansa rasismiin. Opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.12.2016. <http://bit.ly/2gYWqXj>
- Alitolppa-Niitamo, Anne & Säävälä, Minna 2013. Johdattelua kirjan teemoihin. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet – Ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto Ry, 5–14.
- Anglé, Jaana 2014. Maahanmuuttajan puolisona Suomessa – Narratiivinen tutkimus kestävästä monikulttuurisista liitoista. Väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Viitattu 7.12.2016. <http://bit.ly/2jobBY4>
- Bennett, Janet M. & Bennett, Milton J. 2004. Developing intercultural sensitivity. Teoksessa Dan Landis; Janet M. Bennett & Milton J. Bennett (toim.) Handbook of intercultural Training. London: Sage Publications, 147–165.
- Berry, John W. 2006a. Contexts of acculturation. Teoksessa Dawid L Sam & John W Berry (toim.) The Cambridge handbook of acculturation psychology. Cambridge: Cambridge university, 27–42.
- Berry, John W. 2006b. Stress perspectives on acculturation. Teoksessa David L Sam & John W Berry (toim.) The Cambridge handbook of acculturation psychology. Cambridge: Cambridge University, 43–57.
- Castaneda, Anu E.; Lehtisalo, Riikka; Schubert, Carla; Pakaslahti, Antti; Halla, Tapio; Mölsä, Mulki & Suvisaari, Jaana 2012. Psykkiset oireet. Teoksessa Anu E. Castaneda, Shadia Rask, Päivikki Koponen, Mulki Mölsä & Seppo Koskinen (toim.) Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais-, ja kurditaustaisista Suomessa. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. 145–150.
- Del Angel, Tanja 2015. Osaaminen kahden kulttuurin perheen kohtaamisessa. Viitattu 29.8.2016. <http://bit.ly/2c2qix9>

- Del Angel, Tanja 2016. Duo-hankkeen projektikoordinaattorin haastattelu 15.9.2016 Helsingissä.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Viitattu 29.12.2016. <http://bit.ly/2kioGSL>
- Duo, kahden kulttuurin perheille 2013. Kahden uskonnon parisuhde. Viitattu 7.12.2016. <http://bit.ly/2k7psTI>
- Duo, kahden kulttuurin perheille 2016. Duo-hankkeen kotisivut. Viitattu <http://www.duoduo.fi/tietoa-meistauml.html>4.3.16
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2015. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Raine Valli & Juhani, Aaltola (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 27–44.
- Familia ry 2016a. Toimintasuunnitelma 2016. Tuloste.
- Familia ry 2016b. Familia ry:n kotisivut. Viitattu 14.8.2016. <http://www.familia.fi/>
- Hammar-Suutari, Sari 2009. Asiakkaana erilaisuus - Kulttuurien välisen viranomaistoiminnan etnografia. Väitöskirja Joensuu: Joensuun yliopisto. Viitattu 4.9.2016. <http://bit.ly/2bVxcEM>
- Heikkilä, Elli 2014. Monikulttuurisiin avioliittoihin liittyviä kansainvälisiä ja kotimaisia ulottuvuuksia. Teoksessa Elli, Heikkilä; Päivi, Oksi-Walter & Minna, Säävälä (toim.). Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina. Turku: Siirtolaisinstituutti, 9–19.
- Henkilötietolaki 523/1999. Viitattu 9.8.2016. <http://bit.ly/2kiPyq7>
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hänninen, Kaija 2007. Palveluohjaus. Asiakaslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Helsinki: Stakes.
- Innokylä 2016. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. Viitattu 10.2.2017. <http://bit.ly/2kPphgi>

- Jasinskaja-Lahti, Inga; Liebkind, Karmela & Vesala, Tiina 2002. Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia. Helsinki: Gaudeamus.
- Kananen Jorma 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän ammatti-
korkeakoulu.
- Kerkkänen, Heikki & Saastamoinen, Kimmo 2013. Vieraasta veljeksi – kaksisuuntaista kotoutumista miehille. Helsinki: Miessakit Ry.
- Kinnunen, Hanna 2013. Kaksikulttuurinen perhe termien viidakossa. Viitattu 24.8.2016. <http://bit.ly/2jPBO55>
- Kiviniemi, Kari 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Juhani, Aal-
tola & Raine, Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökul-
mia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja
analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 70–85.
- Korhonen, Vesa 2013a. Haasteena monikulttuuriset ohjaustilanteet – Sosiokult-
tuurisen oppimisen ja kulttuurienvälisen viestinnän näkökulmia. Te-
oksessa Vesa Korhonen & Sauli Puukari (toim.) Monikulttuurinen
ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-Kustannus, 56–70.
- Korhonen, Vesa 2013b. Kulttuurien kohtaaminen yhteiskunnallisena kysymyk-
senä. Teoksessa Vesa Korhonen & Sauli Puukari (toim.) Monikult-
tuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-Kustannus, 34–45.
- Kuittinen, Saija & Isosävi, Sanna 2013. Vanhemmuus ja pienten lasten hoiva eri
kulttuureissa. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Stina Fågel &
Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet – Ja kotoudumme.
Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki:
Väestöliitto ry, 78–95.
- Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tam-
pere: Vastapaino.
- Lainiala, Lassi & Säävälä, Minna 2012. Perhebarometri. Rakkautta, rikkautta ja
ristiriitoja – suomalaisten solmimat kaksikulttuuriset avioliitot. Hel-
sinki: Väestöliitto.
- Laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin
tunnistamisesta ja auttamisesta 2011/746. Viitattu 7.11.2016.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110746>

- Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. Viitattu 20.8.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Maahanmuuttovirasto 2014. Turvapaikka-asiat 2013. Viitattu 28.8.2016. <http://bit.ly/2bJmkwQ>
- Maahanmuuttovirasto 2015. Turvapaikanhakijat ja heille tehdyt päätökset. Viitattu 19.12.2016. <http://bit.ly/2jl6e71>
- Maahanmuuttovirasto 2016. Turvapaikan hakeminen. Viitattu 20.8.2016. <http://bit.ly/1C10x46>
- Maahanmuuttovirasto i.a. Tilastot, hakemukset ja päätökset 1/2016–12/2016. Viitattu 21.1.2017. <http://tilastot.migri.fi/#applications>
- Maistraatit i.a. Vihkiminen ja parisuhteen rekisteröinti. Viitattu 27.11.2016. <http://bit.ly/2jl5jDz>
- Mannila, Simo; Castaneda, Anu E. & Jasinskaja-Lahti, Inga 2012. Syrjintäkokeemukset. Teoksessa Teoksessa Anu E. Castaneda, Shadia Rask, Päivikki Koponen, Mulki Mölsä & Seppo Koskinen (toim.) Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais-, ja kurditaustaisista Suomessa. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 229–239.
- Matinheikki-Kokko, Kaija 2011. Kulttuuriin kätkeyty toimijuus. Teoksessa Päivi Kaljonen & Kaija Matinheikki-Kokko (toim.) Osallistava monikulttuurinen sosiaaliohjaus. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu, 20–36.
- Monto, Tarja 2016. Familia ry:n toiminnanjohtajan haastattelu 13.4.2016 Helsingissä.
- Novitsky, Anita 2013. Rakas toisesta kulttuurista. Luento-tallenne. Helsinki: Västeliitto. Viitattu 7.12.2016. <http://bit.ly/2kip0Be>
- Oksi-Walter, Päivi 2005. Monikulttuurisen parisuhteen ja perheen dynamiikka – käytännön näkökulmia. Teoksessa Elli Heikkilä (toim.) Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina. Vuoden 2005 seminaariraportti. Viitattu 23.1.2017. http://www.siirtolaisuusinstituutti.fi/files/pdf/webreport/webreport_011.pdf
- Oksi-Walter, Päivi 2009. Syleilen ulkomaalaista. Teoksessa Päivi Oksi-Walter; Jonna Roos & Ritva Viertola-Cavalliari. Monikulttuurinen perhe. Helsinki: Arkki, 67–127.

- Pentikäinen, Marja 2005. Loputtomalla matkalla. Kertomuksia pakolaisuudesta. Helsinki: Etnika.
- Perustuslaki 731/1999. Viitattu 12.8.2016. <http://bit.ly/2bEK6qp>
- Pietiläinen, Erja & Seppälä, Heikki 2003. Palveluohjaus asiakastyössä ja organisaatiossa. Helsinki: Kehitysvammaliitto.
- Puukari, Sauli & Korhonen, Vesa 2013. Monikulttuurisen ohjauksen lähtökohdat. Teoksessa Vesa Korhonen & Sauli Puukari (toim.). Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 12–31.
- Puukari, Sauli 2013. Monikulttuurinen ohjaus teoreettisena suuntauksena. Teoksessa Vesa Korhonen & Sauli Puukari (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 72–93.
- Rodrigues, Anni 2016. Rakkautta ylläpitäen. Avioliiton perusteella Suomeen muuttaneiden brasilialaisten kokemuksia sopeutumisesta. Opinnäytetyö. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 19.12.2016. <http://bit.ly/2jScHz3>
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- Rönkkö, Leena & Rytönen, Timo 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro.
- Schubert, Carla 2013. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa Anne Ali-Tolppa-Niitamo, Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry, 63–78.
- Siirto, Ulla & Laihia, Marja-Liisa 2016. Turvapaikanhakijoiden vastaanotto – toteutuvatko ihmisoikeudet? Teoksessa Raili Gothóni & Ulla Siirto (toim.) Pakolaisuudesta kotiin. Helsinki: Gaudeamus, 113–138.
- Siirto, Ulla 2016. Kulttuuri- ja uskontosensitiivinen kohtaaminen-luento. Helsinki: Diakonia ammattikorkeakoulu Viitattu 4.9.2016. <http://bit.ly/2bZKUFx>
- Sjöblom-Immala, Heli 2015. Puolisona maahanmuuttaja. Turku: Siirtolaisinstituutti.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Parisuhde ja perheneuvonta. Viitattu 28.8.2016. <http://bit.ly/2cjFoCH>
- Suomen islamilainen yhdyskunta 2016. Sovittelu, avioliitto ja avioero kysymykset. Viitattu 28.8.2016. <http://www.rabita.fi/toiminta/sovittelu.html>

- Suomen Mielenterveysseura 2016. Kannanotto turvapaikanhakijoiden lisääntyneisiin itsemurhiin. Viitattu 29.12.2016. <http://bit.ly/2iunCey>
- Suomen Mielenterveysseura i.a. Opas maahanmuuttajien parissa toimiville. Viitattu 17.9.2016. <http://bit.ly/2cF1qw3>
- Söderling, Ismo 2013. Maahanmuutto ja suomalaisten asenteet. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto ry, 15–31.
- Talentia ry 2017. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Viitattu 17.3.2017. <http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>
- Tilastokeskus 2016. Perheet 2014, vuosikatsaus. Viitattu 15.3.2016. <http://bit.ly/2bBTcUt>
- Tilastokeskus i.a. Perheet, taulukot. Viitattu 26.2.2017. <http://bit.ly/2bBTcUt>
- Tiuraniemi, Ruut 2015. Monikulttuurinen palveluohjaus – käsiteanalyttinen tutkimus. Pro gradu. Itä-Suomen yliopisto. 29.8.2016. <http://bit.ly/2c2W2IV>
- Tuomi Jouni & Sarajärvi Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tuomola Pekka 2016. Pakolaisten terveystriskit. Teoksessa Raili Gothöni & Ulla Siirto (toim.) Pakolaisuudesta kotiin. Helsinki: Gaudeamus, 139–156.
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2016a. Kotouttaminen.fi. Kuntaan muutto. Viitattu 20.8.2016. <http://bit.ly/2bvh9zw>
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2016b. Kotouttaminen.fi. Kotoutumisen kahdensuuntaisuus. Viitattu 20.8.2016. <http://bit.ly/2b8dbvt>
- Työ- ja elinkeinoministeriö 2016c. Kotouttaminen.fi. Viitattu 12.8.2016. <http://bit.ly/2bbDtfh>
- Ulkomaalaislaki 2004/301. Viitattu 30.1.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>
- Väestöliitto 2016. Monikulttuurinen parisuhde. Viitattu 17.9.2016. <http://bit.ly/2bELI93>

LIITE: TEEMAAHAASTATTELUN RUNKO

TAUSTATIEDOT

Sukupuoli: Nainen/mies/pariskunta

Parisuhteen/liiton kesto:

Missä vaiheessa turvapaikkaprosessi on? Kuinka kauan olet/puoliso on asunut Suomessa?

TEEMA-ALUEET

1. Parisuhteen/liiton haasteet

Kertokaa millaisia haasteita olette kohdanneet parisuhteessanne?

Miten haasteet ovat näkyneet parisuhteessanne?

Näkyvätkö haasteet yhä parisuhteessanne?

2. Turvapaikanhakijuus

Onko oma/puolison tausta turvapaikanhakijana näkynyt parisuhteessanne? Miten?

Millaisia asioita oma/puolison tausta turvapaikanhakijana on nostanut parisuhteessanne esille?

Vaikuttaako parisuhteessanne oma/puolison tausta turvapaikanhakijana yhä tällä hetkellä?

3. Tuki

Oletteko saaneet tukea parisuhteeseenne? Millaista ja miltä tahoilta?

- julkinen sektori
- yksityinen sektori
- järjestöt
- uskonnolliset yhteisöt/seurakunnat
- epäviralliset verkostot

- läheiset

Koetteko, että tuki on ollut riittävää ja teille sopivaa?

Millaista tukea toivoisitte saavanne?

Millaisia palveluita mielestänne olisitte tarvinneet aiemmin? Entä tällä hetkellä?

Onko palveluissanne huomioitu oma/puolison tausta turvapaikanhakijana?

Miten toivoisitte, että se huomioitaisiin?

4. Palvelupolku

Miten koette, että kaltaisianne pareja tulisi huomioida palvelujärjestelmässä?

- julkinen sektori
- yksityinen sektori
- järjestöt
- uskonnolliset yhteisöt/seurakunnat
- epäviralliset verkostot

Missä vaiheessa eri palveluita tulisi olla tarjolla ja millaisia?

5. Haluatteko tuoda jotain muuta esille, joka on mielestänne tärkeää huomioida?